

Ціна: 50 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК ХVІІІ

ЛИСТОПАД — 1967 — NOVEMBER

Ч. 214

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олександрів Б. — З нових поезій	1
Сварог В. — Під мелодраматичним соусом	3
Волиняк П. — Українські дні на ЕКСПО-67	7
Тичина П. — Золотий гомін	17
Голубенко П. — Еней перед світовим конгресом	17
Гордієнко Г. — Хрест на святу Софію	19
Гродзінський А. — Там, де тирса шумить	21
Динник А. — Помело	28
Рахманний Р. — Розмова про сучасний український журнал	29
Огляд преси. Дописи. Повідомлення.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Україна. Одеса. Державний театр опери та балету.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Ковалевський М., Ютика, США	2
Куравський Іван, Нью-Йорк, США	1
Кислиця Дмитро, Оттава, Канада	1
Юхименко Іван, Торонто, Канада	1
Поченюк Юрій, Торонто, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Бондар Тимофій, Чикаго, США	10.50
Магденко Петро, Торонто, Канада	10.00
Юхименко Яків, Торонто, Канада	10.00
Осадчук В., Монреаль, Канада	5.00
Гайовий Федір, Міннеаполіс, США	5.00
Логуш Марія, Монреаль, Канада	4.35
Гавалешка Юрій, Монреаль, Канада	2.50
Кайко Марія, Дедгам, США	2.00
Садівничий Дмитро, Клівленд, США	2.00
о. прот. Е. Чижів, Ляшін, Канада	1.50

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

- У Канаді: 4.50 дол. канадських на рік;
- У США: 5.00 дол. американських на рік;
- В Австралії: 3.50 дол. австралійських на рік;
- У Франції: 20 франків на рік;
- В Англії: 30 шілінгів (без змін);
- В усіх інших країнах Європи: 4.50 дол. ам.
- У Венецуелі: 4.50 дол. канадських;
- Усі інші країни Південної Америки: 3.00 дол. канадських.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Ковалевський М., Ютика, США	1.30
Сачківський Дмитро, Торонто, Канада	1.00
Микитюк В., Форт Вілліям, Канада	1.00
Шимко Василь, Торонто, Канада	1.00
Максимук Василь, Brentford, Канада	1.00
Слободян Ярослав, Торонто, Канада	1.00
Супрун Петро, Торонто, Канада	1.00
Ступак Степан, Чикаго, США	1.00
Решетюк С., Гудвуд, Австралія	1.00
Строчук Степан, Торонто, Канада	1.00
Хмара Марія, Торонто, Канада	1.00
Григоряк Василь, Торонто, Канада	0.50
Н. Н., Торонто, Канада	0.50
Сердечне спасибі всім за допомогу!	РЕД.

РОДИННА ХРОНІКА

ХРЕСТИНИ В НАШИХ ЧИТАЧІВ

1 липня ц. р. в родині наших читачів Лариси і Якова Юхименків відбулося велике родинне свято — вони хрестили свою дочку Тетяну.

Саме хрещення відбулося в православної катедрі св. Володимира в Торонті. Хрестив маленьку Тетянку митрофорний протоієрей Дмитро Фотій. Кумом був Микола Кравченко із Сан Кетеринс, а кумою Люба Антонович із Монреалю.

По хрещенні в домі батьків новоохрещеної відбувся обід, на якому зібралася родина Юхименків та їх ближчі приятелі. Як і водиться в таких випадках, гості добре бенкетували, бажали новоохрещеній і її батькам щастя й довгих літ життя.

До тих усіх побажань приєднуємось і ми: нехай же Тетянка велика, здорова й гарна та розумна росте! Батькам на радість, а нашому народові на поміч!

РЕД.

ПЕРША УКРАЇНЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

**Future Fuel Oil Ltd.
& Service Station**

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направка форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте

оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

Борис ОЛЕКСАНДРІВ

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

Б. Олександрів

В'ЯНЕ ОСЕНІ ЦВІТ...

В'яне осені цвіт,
жовті килими стелить під ноги.
На узгір'я німі
сива осінь напрямлює крок.
Десь у мареві літ
загубилися злотні дороги,
І в чужинній пітьмі
я даремно шукаю зірок...

Тихо промінь погас...
Тільки в пам'яті — вечора шати.
Тільки музика лун
у просторах ридає в журбі.
Може в буряний час
ти могла б мені зіркою стати,
До загублених рун
показати шляхи голубі?

Але там, у ярах,
де шуміли заковані ріки,
Де серпанкова тіль

Нещодавно у видавництві Об'єднання Українських Письменників "Слово" вийшла з друку нова збірка поезій Бориса Олександрова — "Туз за сонцем". Подаємо вибір з цієї збірки.

Редакція

НОВІ ДНІ, Листопад, 1967

огортала узбіччя проваль —
Ми роздвоїли шлях,
і прощаючись, може, навіки,
У чужу далечінь
я поніс мою тугу і жаль.

І тепер, коли дні
в ясне золото осінь замає,
Крізь вечірній туман
я не раз тебе чую, повір.
Ні, то сниться мені,
бо насправді — нікого немає,
Тільки зрідка буран
тихолунно озветься з-за гір...

Тьмяно вечір погас...
На столі моїм — книги і квіти.
Знову музика лун
у просторах ридає в журбі.
Може в буряний час
ти могла б мені душу зігріти,
До загублених рун
показати шляхи голубі?..

***

Адресовані людям вірші —
Найщиріший у світі лист.
Ліна Костенко

І. Качуровському

Хороший друже мій, самотнику печальний!
З пристанища матросів і повій,
З Док-Суду темного лунає голос твій,
Як арфи дзвін — мажорний і ридальний.

І, мов крізь дим, я бачу берег дальний,
Зелених трав розгорнутий сувій,
Маленьку пасіку... Крилаті сонми мрій
Тут виплекав soltero ідеальний!

О, чужино! Безкрая чужино!
У небі чорному важкі великі зорі
Вночі тремтять, стікають за вікно

І, спливши, губляться, мов іскорки прозорі...
І кожну ніч збирає їх поет,
І кожен день — октава чи сонет.

КОХАНІЙ

Ти жеврітимеш вічно у неба хітоні,
В струнах жил твоїх зріє астральна снага.
На лугах молитовних не сяє світанок,
Де пропли, розтали сліди твоїх кіс.

У вітрила вривається вітру порив
І дороги далекі, як сурми, призивні.
Дуги брів, наче пера старих чаклунів,
Підписали жагу незбагнених мелодій.

І топази горять лиховісним огнем,
Де зіниці, як море, хиткі, переливні.
Теплі лінії рук на гірляндах кушів —
І симфонія рвійна під вітром осіннім.

МІСТО

Неонових спокус криклива мертвота.
Канали вулиць кашляють прогаром
І тьмяно сяють вікна — більма днів.
Гранітних веж німуючі потвори
до світла гріють спина
і біжать,
і граються у піжмурки
щури із електричними очима
на петлях переплетених стрічок.
Мости
наставили скорботно-чорні ребра,
і сплетені суглоби —
чекають благости з прокурених висот.
Гарчання, скрегіт чорних ланцюгів,
іржава осінь десь за семафором,
тополі й ластівки
розтали в бігу днів
і на шибках —
іскрини пізніх крапель.

***

М. Левицькому

Про що ти думаєш на брукові Парижу,
Мандрівче-маляре, веселий друже мій?
У кучері твої заплівся вітровий —
Кошлає голову таку знайоמו-рижу...

Там в тебе — провесна, а я тут ледве дишу
В бензинних випарах, у спеці навісній.
Кого там радує кмітливий пензель твій,
Чий сміх летить з твоїм в лісів Булонських тишу?

Окраса Лювру — Рубенс і Моне,
Тулюз Лотрек і пишні Ренуари —
Ти міг би, друже, стати їм до пари,
Так ти часом зворушуєш мене...

Лети, пливи! Бажаю вітру й сил.
І не згортай розпростаних вітрил!

КАЗКА ПРО РУСАЛКУ І П'ЯНИЦЬ

(З Пабля Неруді)

Ці панове були в кімнаті,
Як вона увійшла, цілковито нага.
Вони дружньо пили і плювали на неї.
А вона не могла зрозуміти. Вона
Щойно вийшла з ріки й заблукала між хат.
Ці плювки попадали на тіло її,

Покривали гидотою злотньо-ясні її груди.
Та русалка не плакала,
Бо русалки не вміють плакати
І була вона гола тому,
Що нічого не знала про одяг.
Тож вони припікали її сигаретами,
Паленим корком,
Заливаючись реготом, котячись аж по підлозі
таверни.

А вона лиш мовчала, не вмівши мовити.
Тільки очі її мерехтіли якоюсь любов'ю.
Її руки були наче з двох однорідних топазів,
А уста її — з світла коралів.
Враз вона відійшла — крізь ті двері.
І у річці вона стала чистою знов,
Зяяснівши, як білений камінь у дощ.
Не зирнувши назад, вона знов попливла
Уперед — у ніщо, у ніколи.

БІДНИЙ ФРАНСУА

(З Сільвена Гарно)

Ідучи без мети крізь міські вітерці,
Подруживши з котами й старими місцями,
Вже три тижні топчу я оці вулиці,
Закаблуками лунко вистукою гами.
Як колись я любив пружну зелень стебла,
Молоко, що парує, левади з гаями!
І були в мене друзі — і Жанна була
Що, бувало, й сміється і плаче без тями.
О, селянські дівчата — і сльози і сміх!
Ви пили мої вина, смакуючи їжу.
А тепер моє ложе — сланцевий поріг,
Бо у парку лавки пофарбовані свіжо.

У старих передмістях у вікнах — огні.
Синій місяць зіп'явся котом на штахети.
А на сходах — коханці. Немов навісні,
Заворожено мимрять любовні куплети.
Я водив Франсуазу на берег ріки
Вечорами, давно — ми кохалися п'яно.
Буйна липа хилила над нами гілки,
Ясні зорі у небі бриніли до ранку.
Але нині — не те, Франсуазо. Я йду,
Ні питва вже у мене, ні хати, ні їжі.
Цілу ніч я блукатиму в темнім саду,
Бо у ньому лавки пофарбовані свіжо.

Го! Безумна графине у царстві руїн!
Ти багата — а чорних котів тобі страшно.
Чи ти знаєш відкіль я? З китайських сторін.
Я привіз тобі брошки, що світяться ясно.
Але нині я все це продав лихварям
І купив два міцні конопляні канати.
Я тебе задушу і повішуся сам,
Будуть ноги мої із ліхтарні звисати,
Наче овочі зрілі — на скрутій доріг.
Але нині я знов, Франсуазо, без їжі.
І я знов покладусь на камінний поріг,
Бо у парку лавки пофарбовані свіжо.

РІЧКА

(З Сільвена Гарно)

Щоб стара оця річка сріблилася знову ясній,
Ми укинемо в неї зірки із металу,
Що світитимуть в нощах зеленим відтінком
коралу,
Навіватимуть втопленим сном, щоб було їм на дні
веселіш.

Я піску золотого насиплю в потемрену глиб,
Гомонітиму з нею, неначе з білявкою тою.
Тобі, крале, яснити і плавати тільки нагою,
Хвиля збудить для тебе стада пломеніючих риб.

ЗРАДА СОНЦЯ

(З Роналда Деспре)

Білі лебеді, мертві, у мене лежать на колінах,
О, дозвольте погладити пір'я їх шовк шелесткий,
Відтворити хоч жестом їх горду, зів'ялу
граційність,
Без вагань приголубити лагідні стебла їх ший.

Звідкіля цей удар, що так знівечив ваше
підкрилля,
Ця цвинтарна галузка, що впала на сніжний завій,
Ця зіяюча рана, що ваші потьмарила очі —
Чорні привиди ночі, розпачливі ночі без мрій...
О, ця злудлива тінь, що лягла на м'яку вашу
блідість,
Ця зрадлива порожність, що з'єднає два береги,
Дві ворожі стихії. Це наші розтроснені мрії,
Наша туга любови, що більше не має снаги.
Ваше пір'я священне врочисто погойдують хвилі,
Небо стелить вам килим, напоений тугою вщерть.
Ваше царство знялось поза нашу жалобу і
сльози,

Поза наше дитинство і смерть.
Але сонця жорстокого в'янучий віхоть
Змів красу вашу горду в конаючу ніч.
І приблідло-заяканий мачушин місяць,
Темний вітер, що бився і вівяв до віч —
Ваше озеро випив, краплину по краплі,
Поглибивши безодню у вас під крильми...
І коліна мої у прощальній молитві
Перед вами вклякають сами.

Вадим СВАРОГ

Під мелодраматичним соусом

(Оксана Керч: Наречений. Торонто. Канада. 1965 р.)

Для своєї повісті "Наречений" письменниця Оксана Керч узяла тему, яка ще довго буде для нас вельми актуальна.

"Дві України". Історичні драми двох частин одного, але дуже довго роз'єданого народу. У кожній з цих частин своє трагічне лихо — і давнє і сьогочасне. А по-суті для кожної з них це лихо те саме.

Колоніальні ситуації і на Більшій і на Західній Україні виснажують духові сили народу, примушують його, замість будівництва своїх національних форм життя, замість розвитку національної культури, яка б повністю розкрила всі його таланти, — витратити енергію й життя кращих своїх синів на боротьбу з гнобителями. І царська, й комуністична червона Москва, і біло-червона Варшава прагнули до корупції української душі, до зараження її почуттям неповновартності й провінціалізму.

Дія повісті відбувається в Галичині; починається вона в часи польської займанщини й кінчається в дні комуністичного "визволення єдинокровних братів". Головні персонажі твору — три чудові дівчини: сестри Любуня й Марійка, їхня кузина Вероніка й наречений Вероніки — Семен Трусевич, старшина УГА.

Чотири долі українських людей. Чотири людських драми, тісно переплетених з долею рідної країни. Вірніше, з долею, що формує й недоляє людські. Марійка вступає до української армії, що бореться проти поляків, і вмирає десь від сухот, на які захво-

ріла під час воєнних злигоднів. Семен і після поразки озброєної боротьби продовжує підпільну боротьбу з поляками. Доля його батьківщини стала й його до смертною долею, примусила його відмовитися від шлюбу з Веронікою.

Вероніка, за намовою одного зі своїх знайомих, у пошуках особистого щастя пробирається через кордон в "УРСР" (адже там все таки Україна!). В опанованій Москвою Україні її чекає гірке розчарування. Кохання єднає її з харківським студентом, українським патріотом і антикомуністом, але НКВД вихоплює його з життя Вероніки. Невдовзі заарештовують та кидають у концтабір і саму Вероніку. Вона вертається в "світ" уже перед самою війною. Вертається постаріла, зі знищеною красою, зруйнованим здоров'ям. Після приєднання Західної України до УРСР вона, напівбожевільна, іде на батьківщину, щоб відвідати могилу своєї матері і тут востаннє зустрічається зі своїм колишнім нареченим — Трусевичем. Востаннє, бо на неї вже чигає смерть.

Люба, наймолодша з дівчат, перед вибухом війни співпрацює з протипольським підпіллям. Вона теж кохає Семена Трусевича, але війна вбиває всі її надії на особисте щастя. Перед другим приходом комуністів на Галичину вона вирушає на Захід, а Семен залишається для боротьби в лавах УПА.

Постать Семена, колишнього нареченого Вероніки, виростає в повісті на символ завжди воюючої України — воюючої завжди, бо не видно ще ні кін-

ця, ні краю тій нескінченній війні України за свої національні права. Семен — наречений уже не Вероніки й не Любуні; тепер він — Наречений з великої літери, наречений України, якій віддає своє мужнє життя.

Так група людей (а скільки було таких груп!), що могли б щасливо й творчо жити в себе у вільній вітчизні, перемелюється жорстокими жорнами окупантських режимів.

Уже з цього короткого переліку головних сюжетних ліній видно, як багато зловісних, судьбоносних ситуацій заторкнула в своєму творі письменниця. Є в повісті й побічні сюжетні лінії, як от історія кохання поляка Ромка (мати якого зі спольщеного українського роду) до Любуні. Кохання це трагічне для нього, бо задля нього він готовий померти навіть своєю польськістю. Люба використовує його в інтересах своєї підпільної праці, головне для врятування Семена, якого вислідила польська поліція. Але до Ромкового кохання вона залишається кінець-кінцем байдужа — хоч і після деякого вагання.

У своїй сюжетній структурі повість О. Керч має багато елементів, які могли б зробити її історичним романом. Одночасно цей твір міг би відповісти на багато важливих проблем сьогодення. Це насамперед про “зустріч” галичан з наддніпрянцями. Ця тема ще довго буде для нас надзвичайно важлива.

Письменниця дає безперечно правильні відповіді на порушені в її творі проблеми. Ми — діти однієї України, її історичне лихо — це й наше сьогочасне лихо, а оскільки наше лихо спільне, то спільні й наші цілі. Ця спільність єднає нас у руслі однієї боротьби. Вона підкреслює те, що нас сполучає, та закликає відкинути ті пересуди, що нас роз'єднують.

Як же письменниця впоралася зі своєю темою як мистецькою ідеєю? Інакше кажучи, чи створила вона художній твір, поетично гідний задуманих чи вибраних для нього героїчних персонажів?

Щоб відповісти на це питання, придивімося до суто мистецької форми цього твору та його поетичної філософії, до тих літературних засобів, якими письменниця вводить нас у зображений нею світ та прихиляє наші симпатії до своїх персонажів. Але насамперед кілька основних теоретичних тез.

Кожному літературному творові конче необхідна та умова сприймання його читачем, яку дехто з літературознавців називає “ефектом співпереживання”. Світогляд письменника та герої твору повинні настільки імпонувати й цікавити читача, щоб він глибоко поринув у зовнішнє і внутрішнє життя цих позитивних героїв та з трудом і неохоче від нього відходив. Для цього передусім потрібно, щоб персонажі твору були для читача живими людьми — живішими й переконливішими навіть від тих людей, яких він зустрічає в дійсному житті. У цій “живості” показаних у творі людей і полягає секрет літературного успіху.

Є давня істина, добре відома і досвідченим письменникам і літературним критикам: можна взяти ге-

роями твору якнайпозитивніших персонажів, позбавлених абсолютно всіх вад та наділених усіма можливими чеснотами і... ці герої залишаться неживими, надуманими схемами, невміло розмальованими ляльками, до яких читач залишиться цілковито байдужим. Справа в тому, що абсолютно, стовідсотково добродішні люди в справжньому світі майже не зустрічаються. Кожна людина являє собою складний і динамічний стоп різноманітних — подеколи позитивних, подеколи негативних — якостей. Душевні переживання людей є настільки складними й тонкими психологічними процесами, що найменший фальш у їхньому зображенні — наприклад, солодкава сентиментальність чи банальний, дешевий мелодрамазм — геть зруйнує правдоподібність і переконливість твору.

Читач, якого письменник примусив вірити в живість персонажів, повинен бути кровно заінтересованим співучасником усіх перипетій долі, всіх переживань цих персонажів. Ці перипетії й переживання мають бути досить цікаві й динамічні для того, щоб втягнути читача в свій вир.

Що саме робить літературний твір цікавим?

Цікавою може бути, насамперед, драматичність зовнішньої дії, така фабула, що весь час тримає в напруженні читацький інтерес і веде читача до певних актуальних думок та висновків. Захоплюючим може бути, навіть при відносній нединамічності сюжету, драматизм внутрішньої дії, цікаві характери, виведені в творі, їхні душевні стани, показані засобами поглибленої психологічної аналізи.

Є письменники, яким краще вдається одне, ніж друге. Наприклад, Микола Гоголь не відзначався сюжетною винахідливістю, і головний інтерес його творів полягає в показаних ним оригінальних людських типах. Достоевський прагнув сполучати в своїх творах обидва елементи — і “кримінальну” фабулу, що весь час тримає в полоні читацький інтерес, і надзвичайно прозорливий показ душевних драм своїх персонажів.

У всякому разі жоден письменник повинен ніколи не забувати того, що літературний твір — це оповідь про людей, про людські долі, а людина якнайповніше виявляє, розвиває і “вдосконалює” себе в боротьбі з ворожими до неї силами. Крім того, якому б з визначених вище елементів твору не віддавав перевагу письменник (в силу особливостей свого літературного хисту), він повинен пам'ятати про найголовніше: і в тому і в другому разі читач хоче зустрітися з чимсь для себе новим, ще не сказаним у прочитаних ним раніше книгах.

Якщо ні в сюжеті, ні в тематиці, ні в образах, показаних у творі, для читача не буде нічого нового, то читання цього твору буде марнуванням часу і, звичайно, ніякого ефекту співпереживання з літературними персонажами автор від читача не доб'ється.

Тепер вернімося до “Нареченого” Оксани Керч. Мені, як читачеві з певним досвідом, здається, що цьому творові бракує саме оригінальності, новизни і у фабулі і в психологічному житті персона-

жив. Читаючи цей твір, я не міг позбутися враження, що я вже не раз зустрічав в інших творах людей, як дві краплини, схожих на героїв “Нареченого” та дуже подібні мотиви й ситуації. Ну, звичайно, я вже зустрічав їх у цілому ряді повістей, присвячених то самому історичному періодові.

Письменниця хотіла створити в своїй повісті образи безкомпромісних і самовідданих українських патріотів. Цей намір можна тільки привітати. Але, захопившись творенням позитивних постатей, вона зробила своїх героїв настільки абсолютно, стовідсотково ідеальними, що фактично позбавила кожного з них живої, відмінної індивідуальності, яка, звичайно, складається з різної комбінації різноманітних якостей — не лише основних, а й другорядних, додаткових; не тільки самих плюсів, але й бодай дрібних мінусів.

Три героїні власне є дуже близькими між собою варіантами одного характеру. Особливо безбарвним і майже неуявленим в усій своїй бездоганній ідеальності вийшов сам “наречений” — поручник Трусевич.

Оскільки на протязі всього твору його герої залишаються послідовно й витримано високопозитивними, то в них не видно ніякого внутрішнього руху, жодних значних психологічних конфліктів, жодних процесів розвитку, духового росту. Так у живих людей не буває.

Усе це робить героїв повісти дуже схожими один на одного і — треба сказати — в цій одноманітності не дуже цікавими характерами. Вони навіть розповідають про свої переживання тим самим мовистилем, бо письменниця не подбала про їхню мовну індивідуалізацію.

Хотілося б, щоб і зовнішня фабула твору була цікавішою та — за рахунок стандартних ситуацій і деталей побуту, які лише розріджують сюжетну тканину — включала б більше гостро драматичних моментів, зображених сильно й небагатослівно. Ці драматичні епізоди мали б яскравіше показувати, при чому на ширшому людському тлі, судьбоносність історичної ситуації й трагічність людських дол. Не варто звучувати історичну трагедію до розмірів камерної драми кількох персонажів.

Хотілося б, нарешті, щоб у загальному стилі повісти була послідовно витримана сувора й мужня тональність, відповідна до теми й сюжету “Нареченого”. На жаль, такій тональності не раз перешкоджає нахил письменниці до суто мелодраматичних ефектів.

У “Нареченому”, взагалі кажучи, мені бракує нових життєвих спостережень, свіжих кутів бачення, справді яскравих характерів, нових проблем, зокрема проблем духово-моральних чи, принаймні, стимулів до задуми над актуальними життєвими проблемами. У цьому творі все лежить на поверхні, без підтексту, без якогось “другого пляну”. Залишається бездумно сприймати очевидні, давно відомі ідеологічні істини, щораз повторювані в творах, які не шукають нових значимостей, а просто ще раз ілюструють апріорні засади та публіцистичні тези. У таких творах ні сю-

жетних, ні психологічних, ні філософських відкрить та “сюрпризів”.

Недавно я ознайомився з двотомним твором Звичайної і Млакового “Ворог народу”. Автор передмови до цієї книги В. Шаян після деякого намагання знайти в ній “психологічний підхід” до теми, що його вбачає в “розкритті бажання знищення з боку численних членів комуністичного Апарату Винищування, який прагне знищити українське населення”, а також у проповіді “української філософії Священного Героїзму”, мусить зрештою відзначити як плюс твору те, що його автори “не оповідають і не характеризують героїв чи персонажів від себе, а показують їх немов на фільмовому екрані, де картини змінюються за поворотами фільмового апарату”...

Цей роман намагається охопити обширний і величезний важливий відтинок української історії окремими, вільно зв'язаними між собою епізодами. Не вдаючись у докладнішу оцінку мистецької вартості цього твору (для чого потрібна окрема стаття), хочу відзначити, що “кінематографічна” композиція дуже утруднює історичну аналізу подій в усій їхній причиновій послідовності та взаємозв'язку й поглиблену аналізу психологічного життя персонажів. Ці переживання можуть бути дані при такій композиції лише в найзагальнішій, стереотипній формі.

З тим неоригінальним “психологічним підходом”, що його знаходить В. Шаян, твір не може дати читачеві справді серйозного матеріалу для роздумів над епохою, в якій ще далеко не все висвітлене й з'ясоване — насамперед у психології тих, що служили “апаратові винищення”. Цей твір нагадує нам про те, що ми добре знаємо самі й самі переживали, але чи не досить уже з нас літературних творів, які лише нагадують, “зафіксують”, ілюструють? Поглиблене вивчення психології доби потребує засадничого іншого підходу і, звичайно, не “кінематографічної композиції”, яка дбає лише про фабульний інтерес та динамічність.

Є якась засаднича подібність між “Нареченим” О. Керч і “Під чорним небом” М. Ласовської. Ці два твори можна віднести до однієї, сказати б, “школи” — якщо можна говорити про школу, яка характеризується прямолінійним схематизмом і “стандартністю” персонажів, недостаткою фабульної винахідливості, “облегшеною” психологією й філософією.

В обох творах їх героїнь нерідко підмінюється стереотипними, “дамськими” емоціями. В обох творах романічний інтерес створюється побічними, випадковими й неорганічно вплетеними в основний сюжет, фабульними лініями, які кінчаються “нічим”. В обох творах їхня пізнавальна вартість зведена до мінімуму, наприклад, до туманних натяків на якусь підпільну діяльність героїв, що відбувається поза межами твору. Ці невиразні натяки — не знання історичної доби. О. Керч могла б значно більше розповісти, напр., про українсько-польські взаємини, цікаві як для молодших читачів, так і особливо для читачів-наддніпрянців. Життя на “радянській” Україні показане дуже блідо, а це свідчить про те, що письмен-

ниця не простудіювала відповідних матеріалів. Письменник не має права вважати, що читачі й без нього добре знайомі з історичною ситуацією; навпаки, він мусить знати більше від своїх читачів, принаймні відкрити їм нові аспекти дійсності.

Письменниця могла б значно драматичніше використати в своєму творі свій же сюжетний матеріал — наприклад, останню зустріч Семена й Вероніки, замінивши сльозиву мелодраматичність цього епізоду справжнім суворим драматизмом.

Я дозволю собі навести цю сцену на кладовищі, яка особливо яскраво показує мелодраматизуючу тенденцію О. Керч:

“На землі, сперши на коліна голову, хлипає си-ва, розпатлана, беззуба жінка. Аж сині від холоду пальці гладять хрестик, напис. Вона шепче, з кимсь вітається, виправдується перед кимсь, глухо проказує:

— Я прийшла спочити, простіть мені любі, я вже більше нікуди від вас не піду. Я прийшла до вас... ваша...

Це сон? Привид? Я хотів щось сказати, але голос здавило страшне відкриття. І хіба я повірю, що оце, що відбувається перед моїми очима, і справді відбувається? І я стою під дощем, під безлистими деревами, як скам'янілий, з непокритою головою і промовляю до себе:

— Це ти, пахуча квіточка моєї молодости? Вероніка... Вера... Ходи, присядемо, любя, відпочинь, я зігрію твої захололі пальчики; он вітер розвіяв твою косу, я торкнуся твоєї коси... Небо темне, сіре, але ти не бійся, хутко пройде ніч, небо проясниться, засіється зорями...

Чий це голос? Невже мій? Таж мій! А хто ж вона, ця жінка, що викликала таку ніжність, таку бурю?..

Я скрикую:

— Веро! Веро!

Вона мовчить. Чи я марю? Я втуплюю очі в її обличчя і шукаю там своєї молодости. Вона не зронює звуку. Затиснуті губи, якісь незнайомі; тільки очі давні, темні очі, блукають по моему обличчю. Очі темні, чужі, незрозумні...”

Як бачимо, О. Керч творить відверту мелодраму в стилі п'єси “Ой не ходи, Грицю!” Але така манера не надається для повісти про наші суворі й скорботні часи, трагедії якої аж ніяк не мелодраматичні.

Ось ще один зразок, на цей раз кокетливої “самоаналізи” однієї з героїнь:

“Подруги заздять моему сильному характерові. Вони дивуються, де береться в мене сила, що так скорює чоловіків. Це тонке володіння, вічна вимогливість і невдоволення — це характер? А звідки вони беруть, що я скорюю чоловіків — важко збагнути. Що Ромек кориться моїй волі, без вагань виконує мої найхимерніші забаганки, що терпляче зносить мої глузування? Що мою навмисну грубість називає безпосередністю і чарівною ширістю... Він іноді аж зблідне, долішня губа в нього затруситься, ось-ось вискаляться зуби і почнуть кусати мене, а його зви-

чайно лагідні очі спалюють мене дикою ненавистю. Але мені не страшно тих чортових блисків у його очах, бо вистачить мені кинути, як собаці кістку, тепле, прихильне слово, і грізні, палаючі очі міняють барву, обличчя загоряється теплими вогнями і вся страшність його обличчя десь зникає. Ось як треба тримати! Ось яке володіння чоловіками! Та хіба Ромек чоловік? Певно, з того недоцінювання його чоловічих вальорів і пливе моя сила...”

Письменниця, очевидно, не завважає того, що ця банальна кокетливість перед самою собою аж ніяк не промовляє на користь “вальорів” серця її героїні...

У своєму творі О. Керч застосовує цікавий і багатий можливостями архітектонічний засіб: кожен розділ повісти являє собою оповідь-монолог одного з її героїв. Така композиція може бути особливо ефективною тоді, коли персонажі в своїх оповідях розкривають себе переконливіше й повніше, ніж це міг би зробити за них автор, або коли вони по-різному ставляться до тих самих подій, оцінюючи їх з особистих позицій, знаходять у тих подіях нові значення й аспекти, не спостережені іншими, тобто доповнюють один одного, чи творять так звану поліфонічну структуру твору.

Проте в “Нареченому” немає особливих розходжень чи суперечностей у ставленні головних його персонажів до зображуваних подій (за винятком Ромка), і тому в даному творі зазначені вище функції цієї композиції не знаходять собі виправданого застосування. Така структура цього твору переслідує, отже, лише одну мету — рухати вперед його фабулу. Але намагання письменниці відійти від композиційних шаблонів заслуговує відзначення.

Бажаючи насвітлити найбільш типові для нашого письменства хиби літературної техніки, я поставився до твору О. Керч з усією можливою вимогливістю. Треба, однак, сказати, що О. Керч вправно володіє словом, її повість читається легко і, напевно, сподобається багатьом читачкам, які воліють свої літературні страви під сентиментально-мелодраматичним соусом, без трудних психологічних і філософських проблем.

КІЛЬКА КРАПОК НАД І

З приводу моєї рецензії на повість М. Ласовської “Під чорним небом” я одержав від одного з читачів листа. Автор цього листа переконує мене в тому, що ця повість має ряд незаперечних мистецьких “вальорів”, і моя критика була занадто суворою.

Автор листа твердить, що, оскільки героїня повісти має внутрішньо суперечливу вдачу (наприклад, поєднання боязливості з хоробрістю), то вона, ця героїня, є реалістичною, справді живою, а не надуманою постаттю.

Про наявність у вдачі пані Галі взаємно суперечливих властивостей писав і я в своїй рецензії. Справа, однак, у тому, що всі ці якості змішані у харак-

тері героїні МЕХАНІЧНО й не творять однієї органічної, психологічно переконливої єдності. У ході повісти ці суперечливі властивості “вискакують” із характеру пані Галі зовсім несподівано — як чортики зі скриньки.

Таке враження створюється в наслідок того, що відповідні імпульсивні вчинки героїні відбуваються несподівано, без попередньої психологічної підготовки їх письменницею. А без показу того, в результаті яких психологічних процесів героїня раптом робить той чи інший вчинок — характер її залишається нерозкритим, недослідженим, тобто надуманим, нерезальним, значить і непереконаливим. Лірично-сентиментальні, нерідко й самолюбувальні “дамські” зідхання-вигуки пані Галі не є адекватним дослідженням чи відображенням душевних процесів, що відбуваються в її свідомості й підсвідомості.

Далі автор листа пише, що на протязі повісти її героїня проходить через процес душевного й ідейного розвитку — з отакої собі сентиментальної й наївної “дамочки”, домогосподині, вона перетворюється на свідому й діяльну патріотку, навіть зважається на всі небезпеки підпільної роботи.

Такої метаморфози в характері пані Галі я не бачу. Свідомою патріоткою вона була й на початку повісти. Правда, спершу вона не розуміла всієї жакливості нацизму та комуністичного режиму, але набуття людиною нових знань чи понять ще не означає якогось переродження її, зміни її ества.

Далі автор листа відзначає цікавість фабули повісти, яка нібито яскраво показує процес душевного росту пані Галі.

Щодо фабули цієї повісти, то я в своїй рецензії вже відзначив фантастичність чи принаймні край-

ню неправдоподібність деяких пригод героїні. Їх у повісті значно більше: напр., її нічна “ескспедиція” через річку, її поїздка на коні, даному їй енкаведистом і т. д.

Оскільки ці пригоди до краю “напружують” читачку довірливість і оскільки подвиги героїні не підготовані психологічно переконливо, то чи можна говорити про те, що вони показують процеси душевного росту пані Галі?

Раптове кохання пані Галі до Василя є найякравішим прикладом непродуманості фабули. Це кохання показане в повісті як якась “мана”, що накопилася на героїню, без жодної участі її свідомості. Вона покохала Василя ще перед тим, як мала нагоду побачити, що він за людина. Він міг би виявитись дуже негативним типом, який використав би в своїх особистих інтересах імпульсивну наївність пані Галі, і ота “мана” призвела б пані Галю до нещастя. Тільки “щаслива випадковість” (умисне влаштована письменницею) зробила Василя порядною людиною.

Ще одне зауваження до композиції твору. Про нещасливу долю пані Галі, нам оповідає не сама вона і не “всезнаючий” автор. Історію пані Галі оповідає письменниця, яка говорить нам, що вона почула її від героїні. Цю історію вона оповідає з такою безліччю подробиць, що про них не могла б довідатися від самої пані Галі. Звідси читач робить висновок, що ці подробиці, а може й істотніші епізоди вигадала вже від себе сама письменниця. Звичайно, такий композиційний засіб руйнує потрібну читачеві ілюзію автентичности твору.

Що ж до позитивних аспектів повісти, то про них я писав у своїй рецензії, і повторювати вже сказане немає потреби.

В. Сварог

Петро ВОЛИНЯК

УКРАЇНСЬКІ ДНІ НА ЕКСПО-67

(Закінчення)

МЕХАНІЧНІ СТАЛІНЦІ, АБО СТАЛІНЦІ ЗА ЗВИЧКОЮ

На дні СРСР на ЕКСПО-67 я переконався в силі преси. Преса може зробити з людини все, що хочеш. Навіть таку вперту істоту, як я, та й то може звести на манівці. Мушу признатися, що з усіх провідних діячів “нашої радянської держави” (вічна їй пам'ять наперед!) я найбільше симпатій мав до заступника прем'єра СРСР, члена політбюро і т. д. і т. д. Дмитра Полянського. І винна за це світова “буржуазна” преса, яка дуже тонко, але дуже послідовно видавала Д. Полянського за людину мислячу, солідну, культурну, делікатну. Мені дуже хотілося колись з ним зустрітись, але не вдалось, бо він — людина велика (“Цар і Бог і воїнський начальник”!), а я що?..

То й не дивуйтеся, що я, вперше побачивши Д. Полянського (хоч здалеку!) й почувши його промову

на ЕКСПО, ловив кожне його слово, кожен наляк, бо шукав же я людини мислячої, розумної, чесною, доброю, щирою і т. д. І уявіть собі моє розчарування і жаль до світової “буржуазної” преси, коли я нічого з цих якостей у Д. Полянського не побачив! Я побачив і почув звичайного сталінця, відірваного від життя, позбавленого не тільки уміння бачити й аналізувати факти, а людину, яка принципово не хоче бачити і мислити взагалі, мовляв, як був старий російський жарт: “Нащо вивчати географію, як є візники”, і перший-ліпший з них завезе мене туди, куди мені треба?

З нагоди століття Канади, Д. Полянський вітав “народ Канади” від імени “советского народа”. Якщо є один “советскій народ”, то нащо ж ви виставили на Майдані Націй 15 прапорів союзних республік? Де ж логіка? І де ж доказ, що Д. Полянський людина мисляча, розумна? Ні, не вірю я запевненням “буржуазних журналістів”! Не вірю, і все. Через пару хвилин, закликаючи відвідати радянський павільйон, п. Полянський запевняє, що його відвідувачі матимуть змогу “пізнати життя нашИХ народІВ”. Якщо ти сказав на початку промови, що є один “советскій народ”, то чого ж тепер говориш про багато “совет-

скіх народів”? Вибачайте, але як у людини нема “порядку в термінології”, то в неї нема порядку і в мисленні. А як у когось нема “порядку” й логіки в мисленні, то як таку людину можна назвати розумною, мислячою? Ні, мої колеги “буржуазні журналісти”, мабуть, самі не дуже то вміють мислити...

Гніватись на п. Полянського за брак логіки не можна — його треба пожаліти. Політично він формувався в найтяжчий час, у добі сталінського терору: заяву в комсомол він подав у 1931 році, с.-г. інститут у Харкові він закінчив у 1939 році, вступив у партію теж у цьому році. А це були роки “ежовщини”, коли партійні голови злітали частіш (відсотково), ніж голови безпартійних. Тоді від партійця мислити не тільки не вимагалось, а просто заборонялось. Леніна читати тоді було ризиковано, бо якби такий партієць осмілювся знайти в його творах щось таке, що не подобалося б Сталінові, то вже не тільки кар’єра, ради якої він пішов у партію, а й життя його закінчилося б кулею в потилицю. Це була доба аналогічна добі розкладу панівної верхівки Російської імперії, коли вивчати географію не було потреби, бо існують візники. Тоді не тільки всесоюзним, а й всесвітнім візником комунізму, тобто російського імперіялізму, був “великий друг і учитель всіх трудящих, батько всіх народів і племен” — Йосип Сталін. І сотні тисяч, якщо не мільйони, партійних кар’єристів чіплялися за той його фаєтон руками, ногами і навіть зубами, щоб якийсь то не зірватись і “в’їхати в комунізм”. За якусь там ниточку цього фаєтона вчепився й Д. Полянський і так допхався аж до вершини партійної драбинки. То де ж і коли йому було навчитись мислити?

Та не та доба тепер. Тепер личило б йому вже прочитати уважно твори Леніна (більшого вже й не вимагається!), знайти в них означення народу (нації) і не повторювати механічно сталінсько-хрущовських ідіотизмів про якийсь “советській народ”.

Та добив мене п. Полянський механічним повторенням сталінсько-горківських демагогічних висловів: “Всьо во імя человека!” “Человек в нашей стране — это звучит гордо!” Справа не в змісті тільки: я демократ і вважаю, що п. Полянський може навіть вірити, що це правда. Але як людина, яка себе шанує, може повторювати слово в слово найцинічніші вислови з тієї чорної доби? Хоч би сказав: “як це ствердив великий штурман соціалізму Йосип Вісаріонович Сталін”... Невже п. Полянський певен, що в СРСР від кінця тридцятих років нічого не змінилось? Звичайно, він помиляється: сталися разючі зміни. Поперше, вмирають люди сталінського виховання і їм на зміну приходять нове покоління, якому зовсім чужі сталінські гасла, безоглядний терор, віра в обіцянки, що через сто літ буде дуже добре жити, і т. д. Ні, це покоління хоче вже жити тепер і дивитися на життя реально. Застосувати терор сьогодні означало б винищити вже ціле покоління. На це сили нема і, вірю, що не дуже то й багато бажання в сучасних керівників СРСР. Отже, треба по-

ступатись населенню — інакшого виходу нема. І такі поступки робляться одна за одною.

Якщо добре простежити це все, то виходить, що керівники СРСР не ведуть народ, а навпаки: самі плентаються в його хвості, хоч час од часу смикають за віршовку, за яку вони тримаються, вдаючи, що вони таки ведуть, а не самі ведені. Знаю, що знайдуться такі, які скажуть: Волиняк задалеко йде, він завеликий оптиміст. Що ж, дуже можливо, що я й помиляюсь, але варто вивчати цю справу, треба думати над проблемою. На жаль, ми не маємо не лише публіцистів, а навіть відважних журналістів, які б мислили самостійно, себто відірвались би цілком від давно віджилих норм, відкинули всі “відомі й незаперечні істини” і в своїх міркуваннях виходили із реального життя. Та навіть якби такі журналісти й публіцисти в нас були, то виринула б інша проблема: чи маємо ми на еміграції читачів, до яких би ці журналісти й публіцисти могли промовити? Над виробленням читача, над зрушенням його мислення, виробленням примітивним стандартом преси, треба працювати вже тепер.

Вертаючись до Д. Полянського, скажемо: “Добра не жди. Не жди сподіваної волі, цар Микола...”, вибачте, Д. Полянський, прислав її в Кремлі... Д. Полянський українець, народився й виріс в Україні, вивчився в Харкові, але українці, як і всі інші поневолені Росією народи, його не цікавлять.

Промовляв довго, вся промова його — суцільна агітка, найменшого натяку на фактичність не було. Але вітали його, як “імператора всея Русі і окраїн”: гарматними стрілами, гімном СРСР і Канади. Коли він закінчив свою промову, то знову був гімн СРСР (сталінський), у якому, як відомо, співається не про СРСР, а як різні народи “навеки сплотила Великая Русь”, себто як вона їх упокорила.

Російська мова в Д. Полянського така добра, що важко вірити, щоб він міг розмовляти по-українському.

У статті про хор ім. Г. Верьовки (“Нові Дні”, ч. 212, стор. 4) я згадував про “янгольський конфлікт” між мною і Надією Хоринко. Обіцяв, що пішучи про український день на ЕКСПО, я з’ясую й цю справу. Чув, що пані Хоринко вирішила, що я хочу про неї написати щось погане, тому відклав навмисне, щоб її в Канаді вже не було. Ні, не мав і не маю такого наміру — я не маю злоби ні до кого. Не маю її й до пані Хоринко.

Хоч тоді зібралися ми не в мене, але фактично вони були моїми гостями. То тільки добрі люди могли мені організувати те все, бо треба було кращої й більшої хати і жіночої допомоги. Я, звичайно, як завжди в таких випадках, уникав політики і всяких “гострих кутів”, бо наші гості були з України.

Коли А. Авдієвський і В. Суржа запитали мене, яке моє враження від концертів хору на ЕКСПО, де було поперх 25 тисяч осіб, то я сказав, що не тільки я, а й усі українці, як і всі інші слухачі, були не просто вдоволені, а захоплені: такого народнього хору ще не бачив світ. Підкреслив, що саме народ-

нього, бо, скажемо, хор ДУМКА, яким керував Н. Городовенко, чи хор О. Кошиця мали інший “творчий профіль” і порівнювати їх не можна. Але я кожне своє твердження намагаюсь підперти фактами, доказами, то й у цьому випадкові вирішив підперти своє твердження оцінками інших слухачів концерту.

— Ішли ми, — сказав я, — з вашого концерту чималим гуртом. Було в нашому гурті кілька провідних інтелігентів: д-р Д. Кислиця, архітекти В. Томашівський, Юрій Кодак і ще дехто, не пригадую вто саме. Ми з Юрієм Кодаком ішли попереду і розмовляли вдвох. Юрій Кодак — один з дуже талановитих архітектів Канади, знавець нашого мистецтва взагалі, а в тім числі й народньої пісні. Але вам це прізвище нічого не говорить. Щоб було точніше, то скажу, що це син Степана Васильченка.

— Васильченка? — здивувались мої співрозмовники. — Письменника Васильченка?

— Так, так! — підтверджую. — Отого самого чудового письменника Васильченка, одного з найкращих наших стилістів, автора чудових оповідань.

— А чого ж він Кодак тепер? — якось нервово запитала пані Хоринко. — І чого він в Оттаві, а не в Києві, якщо він син Степана Васильченка?

Це було сказано так гостро, так неприємно, що мені таки зовсім не сподобалось. Але я, враховуючи, що я господар, пані Хоринко мій гість, здавалося, навіть дуже мила жінка й добра людина, стримуюсь і делікатно, уникаючи гострої “політики”, відповідаю:

— Знаєте, були погані часи. Ще був живий Сталін, був терор, ми переживали теж дуже важкі часи, коли примусова репатріація висіла, як петля над нашими головами, чоловік мав дома рідню, то й змінив собі прізвище... Та справа не в тім, а про враження від вашого концерту... Так ото йдемо ми з Кодаком попереду й розмовляємо про концерт, про ваш хор. Кодак був зворушений і дуже розчулений. Я його ніколи таким не бачив. Він говорить: “Це не хор, а мистецьке чудо! Яка стара й вічно молода наша культура! Йй багато тисяч років. Цілий світ черпає з неї сотнями чи й тисячами років, всі оті барокко, музика і т. д., все брало основу з нашої старої, як світ, культури, а вона, як бездонна криниця: поїть світ і сама завжди повна. А ми цього й не бачимо, і не знаємо. І не розуміємо своєї сили...”

Тут пані Хоринко перериває мою розповідь і тоном, повним виклику і зневаги до людини, заявляє:

— Байдуже, що там усякі про нас говорять, а ми співаємо добре!

Ці слова були сказані так, що в них було стільки зневаги до Ю. Кодака й до нас усіх, що мені аж в очах потемніло. Поперше, симпатична Надія Федорівна Хоринко, яку я назвав у вищезгаданій статті янголицею, не співає, а є тільки “державно-партійною шапкою над усім колективом”, як я писав у тій же статті. Подруге, вона Юрія Кодака ніколи не бачила і навіть не чула, що він існує на світі, то чого ж невідому людину відразу засуджувати, навіть не поспитавши, як вона тут опинилася. Я дивився на пані Хоринко, але бачив не її, а “найбіль-

ших друзів” українського народу: вусатого Сталіна у великих чоботиськах, сухорлявого дегенеративного Єжова, хитрого Кагановича і скам’яніле обличчя, наче вилите з цементу, Молотова.

І я собі подумав: і яка ж ти... — хай уже буде в Бога! — янголиця, як у тебе отак безпричинно раптом сталінські ріжки на лобі вискочили? Чи не було б нормальніше, почувши, що син великого українського письменника виявився в Канаді, підійти до нього й запитати: “Дорогий Юрію Степановичу! Ну і яка ж тебе біда занесла аж у Канаду? Чи то ти з доброї волі тут опинився, а чи ти боявся нашого “ясного сонечка”, що із Кремля московського всю Україну огрівало, що додому не поїхав? Або, може, тебе вища німецька раса в кашеті тримала? А як же ти тут живеш? Чи тобі чого не бракує, брате мій по нації?”

І заболіло мені серце, як воно завжди болить, коли ставишся до когось гарно і щиро, а він тебе раптом “копне” чоботом у живіт. Але я ж господар, а Надія Федорівна Хоринко — мій гість, то я ще раз стримався і пробував пояснити їй, що не можна отак заочно робити вирок, що треба людину пізнати, а тоді вже судити.

А день перед тим один наш читач із Детройту розповів мені долю одної людини чи точніше цілої родини. Такі долі трапляються лише у добі диктатур. І я вирішив розповісти нашим гостям (а було їх восьмеро) цю історію, з надією, що пані Хоринко зрозуміє свою помилку.

Недалеко від Житомира жила собі одна українська родина. І була в тій родині 16-літня дочка. “Нова Європа Адольфа Гітлера”, себто Німеччина, потребувала рабів для праці на “вищу расу”. І забрали ту дівчину-підлітка від батька-матері й повезли в Німеччину. Як жилось тій дівчині-рабині в “Новій Європі Адольфа Гітлера”, ми знаємо всі (Може, хіба пані Хоринко не знає, бо очевидно вважає її за “ворога народу!”). Та кінчилась війна. Дівчина до того часу не вмерла і в газовій камері її не задушили, і вона опинилась у м. Детройті, США. Як їй жилось у США, то ми знаємо всі. Це знає й пані Хоринко, бо вона ж сама бачила, як ми живемо в Канаді і США. І стала з тієї 16-літньої дівчини 40-літня жінка. І хоч як їй добре тут не було, але додому кортіло, бо де мати родила, там земля мила... Та й батьків своїх стареньких побачити ще хоч раз хотіла.

Довго вона клопотала і, врешті, одержала візу на відвідини своїх батьків. Та в Житомирі їй сказали, що відвідати своє рідне село їй не дозволяють — як-не-як, а вона ж таки ворог народу ч. 1, бо будувала “Нову Європу Адольфа Гітлера”, а приїде до неї її батько.

Батько приїхав, побачив дочку, кинувся до неї і так розхвилювався, що впав мертвий — не витримало в людини серце. Дочка ж, побачивши мертвого батька, знепритомніла і теж упала...

Врешті, дочці дозволили відвезти мертвого батька в рідне село. Повідомили матір, що дочка їде з батьком. Мати ж на радощах бере ікону і з ріднею

та сусідами виходить за царину, щоб стріти чоловіка й дочку і благословити її, зустріла мертвого чоловіка і живу дочку. Підняла образ, ойкнула і впала непритомною. Дочка поховала батька і вернулась у Детройт...

Оце і все. Як бачимо така ж звичайна для наших "підлих і скупих часів" історія, як і трагічна. Та не зважаючи на те, що первопричиною лиха в даному випадкові були не росіяни, а німці, що я її розповів зовсім не з метою агітації проти росіян, і навіть не проти німців, а лише з метою навести пані Хоринко на думку, що "в нас", як казав Д. Полянський, "всьо для человека", що "человек в нашей стране — ето звучіт гордо".

Та пані Хоринко до цього не подумалась: вона, замість думати, перелякалась, що я їй у присутності її підопічних артистів розповів отаку собі "націоналістичну контрреволюцію", вирішила образитись, швиденько накинула собі на плечі светра, устала й заявила: "Якшо нас кличуть у гості з метою об'яжати, то нам тут нема чого робити!" Треба було одному нашому читачеві із Чикаго витратити чимало зусиль, щоб полагодити мирно цей політичний конфлікт між "янголом" і "янголицею".

Розповідаю про цей випадок лише тому, що я вважаю пані Хоринко також за "механічну" сталінку. Вона так надихалась сталінськими методами підходу до всіх справ, а особливо до живих людей, що ніяк не припускає, що поза межами СРСР можуть бути чесні й порядні люди, не хоче прослідити історії їх життя, а відразу таврує їх виразом "всякі" (пройдохи, поганці, "гідра контрреволюції", "петлюровская морда" тощо, тощо). Крім того, вона не може зрозуміти, що різницю й відмінності у смаках, уподобаннях чи в політичних поглядах ніхто ніколи не приймав за злочин, а тим більше за особисту образу. Таке буває лише в тоталітарних системах.

Якби вираз "усякі" стосувався не сина Васильченка, то може б мені це так не заболіло. Признаюсь, що Степан Васильченко — мій улюблений письменник ще з дитинства. Був я на його похороні. "Громадська панахида" відбувалась у місцевому письменників (вул. Леніна, недалеко від Хрещатика). Від друзів покійного промовляв відомий поет Микола Вороний, якого я тут бачив уперше і востаннє. До смерті не забуду його промови й вигляду. Від місцевого письменників промовляв Дмитро Косарик, який чогось тоді був у військовій уніформі. Усі його намагання "неутралізувати" промову М. Вороного не мали успіху. Людей було мало. Коли жалібний похід за труною вирушив по Хрещатику, то на моє здивування, за труною йшло не більше двох десятків людей, хоч хідники з обох боків були заповнені. Коли кінчався Хрещатик і похід виходив на Велику Васильківську, я помітив, що якась людина з хідника подає мені знаки рукою, але не піднімає її, а махає в себе перед животом. Підходжу — директор музичних вечірніх курсів з Білої Церкви, на яких я вчився років чотири тому. Привітались. Розпитую про курси, про Білу Церкву.

— Усе пропало. Арешти, розгром усього українського. Я оце тікаю. Учора приїхав до Києва, а сьогодні мушу десь їхати далі і не знаю куди, — говорить мій співбесідник. — До речі, покійний письменник ваш родич чи свояк?

— Ні перше, ні друге, — відповідаю, — Просто улюблений письменник і все.

— Тоді не будьте наївним і не йдіть за гробом, а збоку, як я і сотні інших людей — це небезпечно... Не раджу йти аж на цвинтар... А тепер ви йдіть собі, а я відстану трохи...

Признаюсь, що на середину вулиці я більше не вийшов. І до Байкового цвинтаря таки не дійшов.

Це був 1932 рік, здається, початок серпня. Починалась чорна сталінська доба, яка коштувала нашому народові 7-8 мільйонів жертв. Це був такий удар, що українська нація заніміла на цілі десятиліття. Ви ще, мабуть, не бачите, але тільки останніми роками (вперше після цього сталінського удару) наша нація почала відживати. Ви, вірніш ваше "начальство", це відчуває і... жахається. Тому й смикається все більше й більше в бік сталінізму; його рецидиви спалахують все частіш і частіш.

Хочете знати мою історію? Вона коротка. Через яких два тижні по похороні Степана Васильченка двоє моїх товаришів, від яких я такого попередження не чекав ніяк, сказали:

— Петре, зникай з Києва. І то скоро, не пізніш завтра, бо сядеш. Ніяке маскування тобі не допоможе — вони тебе знають усього.

— Що ви верзете? Яке маскування? Відки ви знаєте, що мене посадять? Ви що, в ГПУ працюєте?

— Не будь дурний і не питай. Ми самі сьогодні вечером зникаємо.

І я втік на Кубань. У кінці грудня я тікав назад. Добрі люди попередили: на вулицях Києва не показуйся. Живу на Солом'янці, працюю у ФЗУ в Мишелівці. Утік з Києва, але 22 червня 1933 року я вже сидів у "тюрподі" ("Тюремний подотдел") ГПУ на Катерининській, у Липках. Потім Біломорсько-Балтійський канал ім. "батька народів", "ясного сонечка з Кремля" Йосипа Сталіна. Потім "воля". Праця в Баку. Арешт під Баку. Втеча. Праця в Дніпропетровському Облземвідділі. Арешт за Єжова. Сидів в НКВД рік без трьох днів. Сталін звалив усю вину на Єжова, пустив йому кулю в потилицю і всіх, хто ще був живий, випустили. Війна. Німці. У 1942 році я вже позбувся (коло Майкопу) опіки "старшого брата". Та прийшов такий же "вищорасовий брат" і я в німецькому концтаборі, вірніш у таборі військовополонених (станція Тенгінка). Страшна то річ! Утік і звідти. Проїшов коло тисячі кілометрів пішки (аж до Перекопу). Кров і оголене м'ясо на ногах. Місяць сидів під хатою, стаючи лише на п'яти. І кров закипає в серці. І так тікав аж до Канади. Живу собі в Канаді й посвистую. Свищу на всіх сталінців. І на всіх гітлерівців. Єдине, що вони можуть мені тепер зробити, то це хіба отруїти.

Історії одного з найталановитіших канадських архітектів Юрія Кодака я не знаю. Не питав його.

Думаю, що вона подібна до моєї. І нас тут з подібними історіями сотні тисяч. А в Україні мільйони. Але вони мовчать, хоч і пам'ятають усе. Забути цього не можна. Тому ми такі чутливі на найменші прояви сталінізму. І ми зовсім не "всякі", а ми добрі, чесні, працьовиті. Весь наш "злочин" у тому, що ми українці і ніколи не відмовлялись від свого народу. І ми до вас жалю не маємо. Навіть вас любимо. Й-же Богу, я вас люблю, Надіє Федорівно! Тільки ж майте Бога в серці і не скочуйтеся на "сталінські рейки", навіть не помічаючи того. І будьте певні, що якби так ховали вашого батька, як Кодакового, або якби ви мали таке "щастя", як я, то ви б забігли не тільки в Канаду, а перша ваша зупинка була б щонайближче на острові Мадагаскарі — аж там би ви злякано вперше оглянулися б: чи не женуться за вами ті, що саме так дивляться (і ставляться!) до людей, як оце тепер ви...

Третім сталінцем за звичкою в хорі ім. Г. Верьовки був невтомний пропагатор сопілки й свирілі Євген Бобровников, нарис про якого я видрукував у "Нових Днях" іще в грудні 1958 р., навіть не передбачавши, що колись з ним зустрінуся. Звичайно, я дав йому пару чисел того числа. Йому було приємно, що його ім'я вже дев'ять років тому було відоме на чужині. Розговорилися. Він був приємно вражений, що українці в Канаді почувають себе добре, що нас тут багато, що ми тут маємо голос. Коли я йому сказав, що тут українська мова вивчається не тільки в університетах, а й у державних середніх школах, то він іще більше здивувався. Та коли я сказав, що в СРСР поза межами України українська мова заборонена і її в школах не вивчають, то він спокійно заявив:

— Та й кому ж вона там, в РРФСР, потрібна? Нашо вона там?

Як бачимо, дуже лаконічно, дуже безапеляційно і дуже ясно.

Яке його національне походження — не знаю. Дуже можливо, що його дід чи батько був справжній Бобровников, можливо також, що його дід чи батько були Бобровники, а він "облагородився" і став Бобровниковим. Врешті, це справи не міняє — сьогодні він темний, політично неписьменний шкідливий хахол, хоч добрий музика. Здається, він член партії. Якщо сьогодні КПУ України, яка денно й нічно присягається у вірності "вченню Леніна", а фактично складається з отаких Бобровникових, які формально клянуться Леніном, а фактично стоять на позиціях Миколи II, Сталіна, Постишева і Хрущова, то справи її аж ніяк не завидні. Журитися нема чого: чим більше в тій партії буде російських шовіністів, тим легше нам з нею воювати. На щастя, у КПРСоюзу Леніном тільки клянуться, а його засад не дотримуються, тому й мають отаких членів, як Є. Бобровников.

Четвертим сталінцем за звичкою був п. Складенко (мушу вдруге вибачатися, що забув його ім'я, а в записках своїх не знайду ніяк). Про нього я згадував у попередньому числі (стор. 26). Він тоді, як кажуть, був "не в формі": виглядав стомлено, час

од часу позіхав. Хтось звернув на це увагу. Та п. Складенко знайшов виправдання:

— Це все через Волиняка — не дав мені нієї ночі виспатися.

— Як не дав? — здивувався я. — Я ж годину тому, як приїхав!

— Та це правда. Але я мусів цілу ніч читати "Нові Дні" — надавав моїм дівчатам, а ти не спи цілу ніч!

Сказано ясно й точно: усе, що ти дав моїм підлеглим, вони, як "чесні й віддані партії і урядові" радянські громадяни, принесли й здали мені на перевірку... А як і чого я ті журнали дав, читачі знають з попереднього числа. І це на 50-му році більшовицької, вибачте, контрреволюції. Бо хіба це революція створила систему, у якій найвизначніші артисти не можуть прочитати (навіть перебуваючи за кордоном!) якийсь журнал чи газету?

Та я "вдаю із себе грека", себто не виявляю свого обурення, а смиренно, як і личить "майже янголові", кажу:

— Дуже тішусь, що маю такого розумного й порядного читача! Та ще й такого заподадливого, що читає цілу ніч. Та цікаво б знати: яке ж ваше враження від журналу?

— Як я вам скажу, що я думаю, то ви розсердитесь, то краще промовчу...

— Цим ви мене таки ображаєте. Мені можна казати все, бо я демократ. Я громадська людина, редактор, то я мушу приймати все, часом і дуже неприємне. Є три речі, яких ви не можете мені говорити: 1. що я десь щось украв, 2. що я когось убив і 3. що я когось колись і десь "продав" якийсь поліції. Ці три речі треба було б доводити перед судом. Усе ж інше можете казати. Наприклад, що я найдурніша істота під сонцем, повний ідіот, маю звірячий характер, що в мене не ніс, а поганий огірок, що останній дурень той, хто зі мною не тільки що погоджується, а навіть вітається. То кажіть же ширше.

— Якщо так, — каже п. Складенко, — то скажу. Але не гнівайтесь! Ви ображаєте Шевченка! Як можна ставити Драча поруч Шевченка? Та ви знаєте, я можу стерпіти все, але за Шевченка будемо битися! Це вже переходить усякі межі! Та я за Шевченка... Та ми за Шевченка і т. д.

Словом, "душу й тіло ми положим", а Шевченка, якого намагається знищити Петро Волиняк, оборонимо і від смерті врятуємо!

Уся ця тирада в "обороні Шевченка" виголошена з приводу моєї статті про Івана Драча в "Н. Днях" ч. 205. Наші читачі мають повну змогу перевірити: чи я справді зневажив у ній Шевченка, чи то п. Складенко тільки шукає "дірки в цілому"? Це правда, що я вважаю Івана Драча винятково талановитим поетом. І я це написав. Але я там же його назвав не найбільшим поетом, а лише "одним з найповажніших кандидатів на найбільшого українського поета наших часів". Далі я написав: "Єдиним учителем Івана Драча я назвав би тільки Тараса

Шевченка". Вибачайте, дорогий пане Склярєнко, де ж тут зневага Шевченка?

Ясно, що це тільки "наздогад буряків, щоб да-ли капуси". Справа не в Шевченкові, а в тім, що п. Склярєнко, може, й сам не помічаючи того, забув, що Сталін "такі да умер" і що його часів "такі да" не воскресити. А йому б хотілося, щоб я був написав, що єдиним учителем Івана Драча були "пар-тія і правітельство" на чолі із "сонцебризним Ста-ліном" та його вірними соратниками: Кагановичем, Молотовим, Постишевим, Хрущовим... А понеже я цього не написав, то це порушення норми, артистам таких "контрреволюційних речей" читати не можна. А поскільки таких речей сьогодні говорити не мож-на (та ще за кордоном!), то... "душу й тіло ми по-ложим", а Шевченка від заглади врятуємо!

Що п. Склярєнко забув, що Сталін помер і йо-го методи пішли у безвість, видно із способу його керівництва групою артистів. Він, наприклад, одну артистку допитував: "Про що ти так довго розмов-ляла з Волиняком на Площі Націй?" А другу много-значно попередив: "Ти з тим Волиняком менше ку-майся, то буде краще!" При цьому він забув, що це йому не Україна, а Канада, що він говорить це не в своєму кабінеті, а на ЕКСПО, де стільки людей, що курці ніде кліюнути. Він навіть і не подумає, про те, що його слова чують сторонні люди. Він певен, що всі радянські робітники ЕКСПО думають точно так, як він. Гай-гай! Блаженні віруючі! А він навіть і не підозріває того, що на ЕКСПО були працівники з російськими прізвищами, які говорять виключно ро-сійською мовою, кажуть, що вони з Москви, а вони чистокровні українці, чудово володіють українською мовою усно й на письмі і є цілком нормальними й розумними людьми... Він не підозріває й того, що спиною до нього стоїть хтось із читачів "Н. Днів", який вдає із себе англійця чи якогось там німця, що жодного українського слова "не розуміє", і все слу-хає й бачить...

Пан Склярєнко робив усе, щоб ізолювати групу солістів від мене. Признаю, що він мав успіх у цьо-му. Але цей його "успіх" пішов на шкоду самим ар-тистам і справі, ради якої їх сюди вислано. Відомо всім, що я не скидаю все "до одної ями", себто не вважаю все, що з України, поганим, і все, що на еміграції, добрим. Я шукаю істини, прагну правиль-но й чесно та повно інформувати читачів. До речі, дуже тішусь, якщо знайду щось в Україні добре. То чи доцільно ізолювати артистів від мене? Ану знайду щось добре? Я ж його від людей не ховатиму!

Що це так, наведу ще один приклад. Один з визначних солістів Київської опери після довгої й широкій розмови з одним нашим читачем, прощаючись з ним, одержав від нього доручення. Та перед тим, поки своє прохання висловити, артист узяв від нього справжню клятву, що він нікому не видасть його іме-ни. Коли наш читач присягнув, що не видасть, ар-тист сказав:

— Перекажи Волинякові мій щирий привіт і ве-

лику подяку від одного артиста, але не кажи, що це сказав я.

Наш читач слова дотримав і я й досі не знаю прізвища цього артиста. Наводжу цей приклад, щоб ще раз показати, яку сталінсько-ежовську атмосферу створив у групі солістів п. Склярєнко.

Ще один приклад. Вертаємось із офіційної ча-стини українського дня на Майдані Націй. Нас цілий гурт. Побачили солістку, яка несе чималу валізу з одягом. Зупиняю її, беру валізу, яку тут же пере-бирають від мене "охочі джентльмени". Віддаль від Майдану Націй до павільйону СРСР таки чимала. Ми з Кодаком ідемо першими, між нами наша гостя. Го-воримо собі про се про те, навіть нема й натяку на якусь політику — кому вона, врешті, треба? Але я помічаю, що артистка хвилюється. Починаю ступати ширше, але мовчу. Коли наблизились на яку чверть кілометра до моста через ріку, за яким височить па-вільйон СРСР, я зупиняю все наше товариство, кажу віддати артистці валізу і "нехай вона собі йде са-ма". Товариство протестує: "Як це виглядатиме, щоб жінка несла валізу, коли ми йдемо теж у павільйон?" Я ще раз з притиском говорю: "Віддайте валізу і нехай вона собі йде з Богом!" Артистка глянула на мене і тільки сказала: "Спасибі, Петре Кузьмовичу!" Схопила валізу і так побігла в напрямі моста, що ми думали, що в неї серце лопне.

Чоловік, який не хотів повертати валізки, тіль-ки сказав:

— То оце аж так?

— То оце аж так, голубчику, — кажу я, — А ви думали як?

— Це здорово!

Я навів лише чотири факти, які свідчать, що по-ведінка п. Склярєнко — це поведінка людини, абсо-лютно не підготовленої до своєї місії за кордоном. Він через свою сталінську "бдітельность", яка, ма-буть, навіки вкорінилася в його психіці, просто без-силий зрозуміти сьогоднішню політичну ситуацію і свої завдання — він і далі дискредитує й так ди-скредитовану свою владу й партію.

Хтось із читачів може поставити питання: то ти невдоволений, що окупаційна влада висилає за кор-дон ("щоб нас розкладати!") людей непідготовле-них, які дискредитують ту владу? То ти хотів би, щоб вони висилали людей розумніших, кваліфікованіших?

Такий закид цілком слушний, бо кожному зро-зуміло, що краще мати дурного ворога, ніж розум-ного. Але у війні конечно знати **справжній стан**. Як-що ми будемо оцінювати всю радянську систему по поведінці п. Склярєнко, то наші висновки і прогно-зи, а звідси й тактика, будуть базуватися на помил-кових даних і, звичайно, будуть неправильними. Я певен, що таких вказівок на поведінку п. Склярєнко не одержав. Не тільки настрої в Україні і в усьому СРСР, а навіть і політика партії і уряду сьогодні є інша. І цю політику й тактику ми мусимо вивчати, мусимо її знати, щоб правильно скеровувати дії емі-грації на допомогу народові у його визвольних зма-ганнях. А ці змагання були завжди, а сьогодні вони

ростуть з дня на день. І не тільки в Україні, а по всьому СРСР, в тім числі і в Росії. В СРСР відбувається всенародня боротьба за демократизацію режиму. Якщо хтось сподівається, що Україна може визволитись ізольовано від інших народів, то будьте певні, що маєте справу з найбільшим політичним примітивом.

Щодо п. Скляренка, то мені його шкода: не спав і не їв чоловік, бо все охороняв артистів, щоб їх Волиняк “ідейно не розклав”. Тепер він, мабуть, почуває себе дуже погано, бо не довідався, що і як я говорив з артистами. Я вам допоможу, дорогий пане Скляренко. Признаюсь, що я справді мав диверсійні наміри, але нічого в мене не вийшло. На Площі Націй тій артистці, що “так довго розмовляла зі мною”, я запропонував узяти тонну динаміту і підкласти його під ту частину кремлівської стіни, у якій замуровано труп Сталіна, після його викинення із мавзолею Леніна. Домовлялись було важкувато, бо я мусів це робити в присутності найменш півтора десятка осіб в тім числі **чотирьох комуністів** (редактори з Торонта). Та я мав справу з дуже розумною жінкою і ми розмовляли з нею кінетичною мовою (мова жестів), щоб нас ніхто не зрозумів. Вона мені сказала: “Тонну не візьму, бо не зумію перевезти, а яких кілограмів 15-20 я могла б перевезти під спідницею. Та самі ж знаєте, що такою кількістю динаміту трупа “батька народів” у повітрі не розпилиш, то чи варто дарма трудитись і ризикувати?” Я їй признав рацію і так з мого диверсійного пляну нічого й не вийшло...

Щодо тієї другої, яку ви попереджували, щоб вона “менше з Волиняком кумувалась”, то я їй пропонував перевезти сто галонів нового газу. Знаєте, націоналісти (ті, що без лапок, себто справжні українські патріоти) збудували в пралісах Канади санітарний завод, який виробляє спеціальний антисталінський газ. Якщо цей газ випустити в повітря, то він на віки вічні знищує “дух Сталіна”. Так ото я й мав намір перетранспортувати в Україну сто галонів того газу. Наші хеміки запевняють, що саме така кількість його потрібна, щоб очистити Україну від сталінського запаху. Але й тут мене спіткала невдача — артистка сказала мені таке:

— Це чудова ідея! Отой “сталінський душок” мене й саму викінчує. Я радо б вам допомогла, але це неможливо. Ще чотири галони цього газу я б перевезла, якби ви мені дали його не в металевому, а в гумовому посуді: два галони запхала б за пазуху, а два під спідницю... Правда, я мала б тоді кавуниська спереду, а гарбузиська ззаду, але може якось і обдурила б радянських прикордонників — сказала б, що то я в Канаді поправилась на чистому повітрі, позбавленому сталінського “душка”, та на добрих харчах... Але самі ж здорові кажете, що ваші хеміки запевняють, що треба найменше сто галонів! То як же я їх перевезу?

Як бачите, із моїх диверсійних плянів нічого й не вийшло. А ви, пане Скляренко, отак даремно хви-

лювались! І вам не соромно бути отаким панікером? Ай-я-я-яй! Не хвилюйтесь хоч тепер і спіть спокійно — ви свою місію виконали на всі сто!

Як бачите, диверсант з мене не дуже то завидний. Та якби вам ще колись довірили супроводжувати артистів у Канаду чи США, то врахуйте, що я аж такою бездарою не є: я могутній лідер найбільшої і найсильнішої української еміграційної політичної партії — Новоднівської. Не вірте моїм ворогам, які запевняють, що коли я зву своїх читачів найкращими в світі, то я тільки підлабузнююсь до них: ні, так воно і є. Будьте певні, що якби ви заборонили артистам навіть дивитися в мій бік, то мої читачі дізнаються не лише, які в якого артиста підшви на черевиках, а навіть якого кольору яка артистка штанці носить... Тому не раджу вам витрачати час і силу на будову залізної заслони, між мною й артистами — у Канаді це не вдасться. Байдуже, що в цій ділянці ви працюєте на спілку з нашими екстремістами.

ПОТРІБНО НОВИХ УЧИТЕЛЬНОК “ПРАВИЛЬНИХ ПРОІЗНОШЕНІЙ”

Масові зустрічі з людьми з України на нашому континенті відбуваються давно. Першим великим колективом, що прибув у Канаду ще не самостійно, а в складі мішаної “всесоюзної бригади”, був балет Київської опери під керівництвом нар. артиста СРСР Вахтанга Вронського, що відвідав Канаду ще 8 р. тому. Я описав цей “Російський фестиваль музики й танцю” у статті “Зустріч з людьми з того світу” (“Нові Дні”, жовтень і листопад 1959 р.). Перший цілком український колектив, був ансамбль під керівництвом нар. артиста СРСР П. Вірського, прибув до Канади і США вперше в 1962 р. Удруге він прибув до Канади і США в кінці 1966 р. Імпресарію усіх цих трьох виступів був відомий на весь світ Гурок, хоч останнім разом офіційно фігурував росіянин Кудрявцев (з Монтреалю), який, мабуть, є бодай частковим спільником Гурока.

Коли в цьому році на ЕКСПО приїхав нар. хор ім. Г. Верьовки і велика група вокалістів і танцюристів Київської, Харківської та Львівської опер, то їх концерти в Монреалі й Оттаві улаштував той же Кудрявцев, а в Торонті, Форт Вілліамі та Вінніпезі — диригент хору Українського Національного Об'єднання (УНО) п. Климків, себто тут справа концертів артистів з України перейшла в українські руки. Та ще й у руки націоналістів. За це п. Климкову належить “пальма першенства”. Можемо тільки привітати його за відвагу. Одночасно можемо й докрити, що взявся він за це таки аж занадто пізно.

Я не то що зустрічався з усіма цими колективами, а буквально проводив з ними цілі дні й ночі. Коли проаналізувати програми цих концертів, поведінку артистів і їх керівників, можливості зустрічей з ними, то наочно бачиш, якими просто милевими кроками відбувається зворот у бік демократизації і

зросту українства в мистецтві України, бодай у тій його частині, яка призначена на експорт.

Почавши від першого приїзду балету під керівництвом П. Вірського, було зроблено все можливе, щоб не драгувати емігрантів. Я досі мовчав, але думаю, що вже можна тепер оприлюднити факт, що Павло Вірський перед першим виїздом у США й Канаду понад три місяці вправлявся в розмові українською мовою. Я навіть знаю прізвище його вчительки. Наші “націоналісти” зараз же знімуть крик: “А бачиш! А ми не казали?” Нічого ви не казали й нічого ви не скажете, бо нічого ви не знаєте, бо вам і не треба нічого знати — у вас на все готова стереотипна відповідь. Думати й вивчати становище вам не треба, бо ви й так “усе знаєте”.

Я, наприклад, нічого поганого не бачу в тому, що великий мистець перед виїздом за кордон, де він неминуче мусів стикнутись з українською еміграцією, вивчає українську мову, щоб не викликати до себе і свого колективу антипатії публіки. Честь йому і слава, що він додумався до цього сам, а ще більше честь і слава тим, що стоять у проводі міністерства культури чи ЦК партії, якщо ця ідея вийшла від них. (До речі, чи не вдасться за якийсь час замовити панахиду по “тьоті Моті з Курська”? Що ви на це, пане Агневој?)

Та попри цей позитивний факт, треба відзначити, що в колективі П. Вірського було дуже багато російських шовіністів. І то дуже брутальних шовіністів. Перший раз був такий собі соліст Чапкіс, який просто ставав фіялковим від того тільки, що хтось до нього обізвався по-українському. Він тут видавав себе за молдаванина. Як я установив трохи пізніше, то він звичайний київський жид і з нього такий молдаванин, як з мене китаець. Але ненависть його до України просто неймовірна. Особливо він лютував, повернувшись до Києва. Він у Києві на кожному кроці кричав: “Ви себе представіть не можете іх (себто українців на еміграції) нахальства! Оні даже требовалі, чтобы ми с німі разговаривалі по-українські!”

Таких “молдаван” та інших “японців” у колективі П. Вірського дуже багато. По першому приїзді колективу Вірського я мав солідні підстави сподіватись, що справи поліпшаться, що в студії, яка створена при колективі, буде введено в програму навчання української мови, що російських шовіністів, від яких аж кишить у колективі, за кордон не випустять. Та при зустрічі в час другого приїзду цього колективу в Канаду ці мої надії цілком розвіялись. Коли про перший приїзд цього ансамблю я звітував читачам у репортажі “Вони з України, але й ми не з Японії” (“Нові Дні”, червень, 1962), то про другий приїзд їх я не писав нічого. У “Н. Днях” на цю тему була стаття П. Голубенка. Але це зовсім не означало, що я з ними не зустрічався: я спеціально виїхав у Монреаль, де колектив П. Вірського виступав цілий тиждень, зупинився в готелі, поруч з артистами і провів з ними два дні й дві ночі. Я бував з ними часто до п'ятої ранку. Зустрічався також з

ними і в Торонті, де вони цього разу були лише два дні.

Які ж причини, що я не вірю в “українізацію” балету П. Вірського? Великий успіх балету, його, сказати б, “всесоюзний розмах”. Павло Вірський геніяльний майстер балету. Він безперечно увійде в історію не тільки українського, а й світового балетного мистецтва, як великий реформатор: він творить нові форми балету на українській народній основі, він дав початок відмолодженню балету, класичні форми якого досягли своєї вершини й застигли. Тому в його студію великий вплив заяв з цілого СРСР — на одне місце в студії він має 20-25 заяв! Заяви йдуть з усіх кінців СРСР, почавши з Ленінграду і кінчивши Уралом і Сибіром. Поскільки склад студії майже інтернаціональний, себто російський, то українцям там просто “тісно”, хоч їх є більшість у балеті. Щоб не образити почувань “вищої раси” російських колонізаторів, у студії цілком скасовано українську мову. Коли перевести це на політичну мову, то це означає: повна ігнорация засад ленінізму і практикування імперської російської політики Миколи Другого, Сталіна і Хрушова, себто адміністративне творення “єдиного советского народа”. Сьогодні є небезпека, що колектив П. Вірського може перестати бути українською балетною одиницею. Його український характер цілком залежить від міністерства культури УРСР. На жаль, ЦК партії призначив на цю посаду Бабійчука, з якого не дуже то багато візьмеш...

До речі, у колективі П. Вірського дуже помітні і так звані “споживацькі тенденції”, особливо в тій космополітичній частині. Часто можеш почути бажання не так виявити себе в мистецтві танцю, як виїхати за кордон, заробити гроші, “дотанцювати до пенсії” (пенсія танцюристам в СРСР призначається по досягненні 35-річного віку), підробляти лекціями і тоді вже й “пожить у своїо удовольствіє...” Це можете почути й від дуже молодих танцюристів.

Справа в операх не ліпша. Я не маю сумніву, що солісти, сівши в літак, полегшено зідхнули і негайно почали розмовляти на “общепонятном висшеразовом языке”. І то всі без винятку, включно із своїм “янголом-хоронителем” п. Склярєнком. Інша справа, що в декого з них та “вищорасова мова” не дуже то добре звучала.

Ліпше стоїть справа українськості в хорі ім. Г. Верьовки. Поперше, цей колектив можна назвати суцільно українським. Подруге, колектив спеціально готували до виїзду яких 3-4 місяці. Ця підготовка полягала в інформаціях про Канаду, про українців у Канаді, в інструкціях про поведінку і т. д. Артистів інформовано, що частина еміграції може пікетувати концерти, тому давались вказівки як поводитись і в цьому випадкові. Було введено і курс української мови для тих, які її не знали. Більше того — тих, що мови не опанували, залишили в Києві і вони не поїхали...

Як бачимо, це значно більше, ніж у випадку з ансамблем Вірського: там мову вивчав тільки керів-

нив, а всякі Чапкіси, мабуть, ще й на кпини його за це брали, а тут зобов'язано вивчати мову всіх тих, кому знань з мови бракувало.

Ніхто з керівництва хору мені цього не сказав, але наші читачі про це довідались від багатьох хористів і тут можна бути певним, що це правда. Були в деяких осіб і "мовні зриви". Наприклад, один з наших читачів сидів у кімнаті одної артистки. У кімнату влітає диригент оркестри хору Станислав Павлюченко і знервовано питає: "А где Поля? Куда ана пашла?" Та побачивши, що в кімнаті є українець з Канади, негайно переходить на українську мову: "Цікаво, де ж вона поділася. А коли вона вийшла з кімнати?" Він дуже добре розмовляє по-українському, родом він з півдня — з м. Вознесенського, але цей факт свідчить, що його сталою розмовною мовою є мова російська. Цей випадок також свідчить і про те, що було розпорядження розмовляти українською мовою. І нема найменшого сумніву, що це розпорядження вийшло не від мистецького керівника-директора, а від міністерства культури чи просто з ЦК партії. Можливо, це захід, щоб вирівняти серед громадськості Канади, зокрема серед українців Канади, які в Канаді відіграють дуже важливу роль, негативне враження від російського імперського характеру павільйону СРСР, який фактично дискредитував навіть назву СРСР.

Як би там не було, а приїзд до Канади хору ім. Г. Верьовки і великої групи оперових артистів зробив винятково велику роботу в напрямі єднання УРСР з еміграцією. Підготовка хору до цього виїзду дала свої результати: мабуть, в історії еміграції ще не було такого єднання з народом, як цього разу. Екстремісти можуть і тут закинути, що, мовляв, окупаційна влада досягнула того, чого вона хотіла: обдурила еміграцію, викликала серед неї радянофільські тенденції. Це казка для дурників! Еміграція мусить контактуватися з народом, інакше вона загине, а по-друге, якби вона й не загинула, а уникала зустрічей з представниками народу на національному материка, то як вона може допомогти тому народові стати повним господарем на своїй землі? І яке ж іще завдання може мати еміграція, крім допомогти власному народові у його боротьбі за своє збереження і за своє усамостійнення? Тут справа простіша: ти українець і хочеш волі своєму народові? То ти ж мій брат — борімося разом! Твій партійний квиток мене не цікавить.

Треба також знати, що в самій Росії сьогодні поступово назрівають тенденції дати більше прав національним республікам. Не всі росіяни туполобі шовіністи, є серед них і нормальні люди. Правда, цей прошарок дуже й дуже тоненький, але він останніми роками все більше й більше себе виявляє, все біль-

На закінчення концертів хору ім. Г. Верьовки в Торонті відбулася вечір. Д-р М. Мицик подякував від українців Торонта керівникам і артистам. Усім роздано подарунки.

Коли директор-мистецький керівник узяв подарунок, то його підхватили на руки і почали піднімати так, що він хватався руками аж за стелю...

На нашому фоті: М. Когут (зліва), д-р М. Мицик і М. Івасиків "качають" Анатоля Авдієвського.

Після цього, А. Авдієвський махнув рукою і всі хористи й торонтяни разом заспівали "Розпрягайте, хлопці, коней".

Співали добре — вікна дрижали, стеля ружалась теж... Особливо виділялись голоси вчорашніх екстремістів, які не послухали свого "наймудрішого проводу" і єднались з народом.

ше й більше активізується. Найпомітніший він серед інтелігенції, особливо серед письменників. А це дуже важливе, бо саме письменники, хоч які там цензурні утиски не є, все таки формують громадську думку. Про це ми ще поінформуємо наших читачів пізніше.

Приїзд хору ім. Верьовки, групи оперових артистів, великої і дуже якісної делегації УРСР на ЕКС-ПО і ставлення еміграції до цього всього повністю підтвердили всі наші передбачення в цій ділянці. Сьогодні з певністю можна сказати, що центрові сили, як їх зве наш відомий журналіст Роман Рахманний, на еміграції, зокрема в Канаді, перемогли повністю. Екстремісти за дуже вдалим виразом Анатолія Гака, "сіли голою гепою на лід" і не можуть на ньому ані сидіти, бо холодно, ані відірватися, бо... "гепа" прикипіла до льоду просто безнадійно... Бо якже ж інакше можна визначити той стан, коли тоталітарна партія дає наказ своїм членам ні в якому разі не зустрічатись із людьми з України, а вони масово зустрічаються?

У політичному житті еміграції і в її взаєминах з народом в Україні розпочато новий етап. Мені здається, що розпочато його добре. Та поскільки екстремісти у своїй масі пішли на контакти з народом, то це створює й загрозу. Якщо люди, які весь свій вік не мислили, а діяли за готовими схемами, які їм дав їх "непомильний провід", то від таких людей можна сподіватися й засліпленого захоплення, себто вони не завжди зможуть критично ставитися до подій, до людей, словом, можуть опинитись і в ролі несвідомих помічників ворога. Це треба мати на увазі й відповідно виховувати їх, привчати їх до самостійного мислення. Тут винятково важлива роля нашої преси — тільки преса докладною й чесною інформацією може привчати людей до самостійного мислення. А це перша передумова оздоровлення суспільства.

Вірно ж, що це буде досягнуто і еміграція спільно піде назустріч народові у його змаганнях за фактичне усамостійнення.

У видавництві Об'єднання Українських Письменників
"С л о в о"

ВИЙШЛА З ДРУКУ
НОВА ЗБІРКА ПОЕЗІЙ
Бориса Олександрова

"ТУГА ЗА СОНЦЕМ"

У збірці — 62 поезії, написані в роки 1945 — 1965. 120 сторінок, тверда обкладинка, мистецьке оформлення М. Левицького.

З уваги на малий наклад (450 прим.), у книгарнях не продаватиметься.

Ціна — \$2.00.

Замовлення слати на адресу:
"MOLODA UKRAINA"
16 Indian Rd. Cr.
Toronto 9, Ont., Canada

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Дєполович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.50.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

4. Петро Волиняк

Л А Н И

Читанка для 4-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 1.80.

6. Дмитро Кислиця

**ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).**

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтаксис)

Друге видання.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.
В Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання.

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 18 шіл., в Австралії — 1.80 дол.
Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Павло ТИЧИНА

ЗОЛОТИЙ ГОМІН

Над Києвом — золотий гомін,
І голуби, і сонце!
Внизу —
Дніпро торкає струни...
Предки.
Предки встали з могил;
Пішли по місту.
Предки жертви сонцю приносять —
І того золотий гомін.
Ах, той гомін!..
За ним не чути, що друг твій каже,
Від нього грози, пролітаючи над містом,
плачуть, —

Бо їх не помічають.
Гомін золотий!
Уночі,
На Чумацький Шлях сріблисту куряву простеле,
Розчини вікно, послухай:
Слухай:
Десь на небі пливуть ріки,
Потужні ріки дзвону Лаври і Софії!..
Човни золотії,
...З хрестом,
Опроменений,
Ласкою Божою в серце зранений
Виходить Андрій Первозванний.
Ступає на гори,
«Благословенні будьте, гори, і ти, ріко мутная»!
І засміялись гори,
Зазеленіли...
І ріка мутная сповнилась сонця і блакиті —
Торкнула струни...
Уночі,
Як Чумацький Шлях куряву простеле,
Вийди на Дніпро!

...Над Сивоусими небесними ланами Бог
проходить,

Бог засіває.
Падають
Зерна
Кришталевої музики.
З глибин Вічності падають зерна
В душу.
І там, у храмі душі,
Над яким у небосяжній високості в'ються
голуби-молитви,

Там,
У повнозгучнім храмі акордами розцвітають,
Надхненними, як очі предків!
Він був мов жрець сп'янілий від молитви, —
Наш Київ, —
Який моливсь за всю Україну —
Прекрасний Київ.

— буря!

Стихійно очі він розкрив —

НОВІ ДНІ, ЛИСТОПАД, 1967

І всі сміються, як вино...

— блиск!

— Жах!

Розвивши ясні короговки
(і всі сміються як вино),
Вогнем схопився Київ
У творчій високості!
«Здрастуй! Здрастуй!» — сиплеться з очей.
Тисячі очей...
Раптом тиша: хтось говорить.
«слава!» — з тисячі грудей.
І над всім цим в сяйві сонця голуби.
«слава!» — з тисячі грудей.
Голуби.

То Україну
За всі роки неслави благословля хрестом
Опроменений,
Ласкою Божою в серце зранений
Андрій Первозванний.
І засміялись гори,
Зазеленіли...

Петро ГОЛУБЕНКО

ЕНЕЙ ПЕРЕД СВІТОВИМ КОНГРЕСОМ УКРАЇНЦІВ

1. Не міг позбутися тривоги
Еней у ці знаменні дні.
Згадалися пройдені дороги.
А що чекає, в далені?
І рветься думка у майбутнє
З питанням: «Бути чи не бути?»
Що з поколінням молодим?
Чи добре тут про те ми дбаєм,
Щоб допомогу дати Краю
І не розвіятись, як дим?
Читав «І мертвим і живим»,
Цю заповідь любови й згоди,
В ці дні великої турботи
Перед Конгресом Світовим.
2. Мов радився. Мов до живого
В задумі тихо говорив:
«В ці дні великої тривоги
Така ж журба і той порив,
Що і тебе тоді надхнули.
Мов дзвін гуде тривожним гулом
Твоє «Послання» в цей час.
Нехай же кожен стрепенеться,
І оживе, і схаменеться —
Воно ж бо писане для нас.
Це заповіт нам, це наказ:
Щоб ми на волі поєднались,
Зустрілися і побратались
У цей тривожний, грізний час.
3. Для цього ми й Конгрес скликаєм.
Б'ємо на сполох. Час наспів.
Нас доля нині викликає

- На іспит, як колись батьків.
 Наш Світовий Конгрес єдиний
 Є вільним словом України —
 Хай загремить на цілий світ,
 Що наші душі невмирущі
 І тут і в Україні суші...
 Стаєм на суд. Складаєм звіт.
 Минуло вже півсотні літ,
 Як ми прокинулись і встали
 Проти московської навали.
 І стоїмо! Хай знає світ!
4. Сказати хочемо це ділом.
 І сподіваємось на злам,
 Хоч цю надію нині ділим
 З тривогою пополам.
 Одна нас мати породила,
 Але розбила наша сила,
 Тому і острах виника:
 Щоб знов лихий нам не напугав
 І знову так не збаламутив,
 Як на Конгресі УККА.
 Бодай не згадувать! Така
 Там учинилась веремія,
 Що й розказати чи зумію...
 І точить нас журба гірка.
5. Ми всюди творим антитези
 «Твердих позицій» і «фронтів»,
 Що не ведуть нас до синтези,
 А мов колоди на путі.
 Куди не кинься — загорода.
 Одні є за, а інші проти.
 Ті, як на ворога кричать
 У лементі порожніх стрілів
 Проти примар-радянфілів.
 Там бій по лінії Збруча.
 Усе нас ділить, розлуча.
 У ворожнечі — брат на брата —
 Себе готові звоювати.
 В таку епоху, в такий час!
6. Доба, як та вовчиця люта,
 Нас кинула у шторм, у вир.
 Тут нам скитання, як покута,
 А там північний той упир
 Уп'явся в її душу й тіло
 І ссе розп'яту і безсилу...
 Там роблять з неї «мелтінг пот».
 Надівши маску братів добрих,
 Хапають мужніх і хоробрих,
 Обезголовлюють народ.
 А тим — спокуса нагерод.
 Хто ворогу слуга покірний,
 І партії несхибно-вірний,
 Іде, свій зрадивши народ.
7. Не дарма в нашому народі
 Про москаля-чарівника
 Примовки всякі й анекдоти.
 Яка метка його рука.
 Він і сьогодні світ чарує
 І перед ним маніпулює

А перед нами аж скака:
 Бо так нас любить, як брат брата.
 З любови садить нас за ґрати,
 Велить: танцюйте гопака!
 Його політика така:
 Тримати нас у шароварах,
 У малоросках-вишиванках,
 А далі... Далі не пуска.

8. «Чого ж тобі ще треба, брате?
 Держави? Ох, оці хохли!
 Ще й самостійної? То майте!
 Ми вам державу принесли.
 А ще й права конституційні.
 Бо ми ж брати. Ми з вами рівні.
 Той ворог, хто несе розброд».
 Отак сьогодні москаль бравий
 Гендлює іменем держави,
 Яку воздвигнув наш народ.
 Щоб нас приспати, заткнув рот
 І лементує, як то буде
 У тім раю, де нас не буде,
 А буде лиш один народ.
9. Де ж Україна у тій ері?..
 А поки що вона жива,
 Їй гарантують на папері
 Конституційні ті права,
 Що їх вони ж таки забрали,
 Які в боях ми здобували
 Й гарантували в УНР...
 Отак то скоїлось, Тарасе!
 Нас хочуть нині всіх одразу
 Ліквідувати в есесер.
 Тому й тривожимось тепер.
 Доки не пізно — все сказати,
 Щоб москаля демаскувати
 І що то є УРСР.
10. Недобрі вісті з України.
 Знов заливає хвиля зла,
 І тінь Великої Руїни
 На нашу землю налягла.
 Знов їй загибіль, смерть ворожать,
 Готують вже і смертне ложе,
 І кажуть нам, що це прогрес...
 Її я болями болю,
 В душі своїй її лелію
 З твоїми думами увесь.
 Неначе ти в мені воскрес.
 І я расту з твоєї сили...
 Хай геній твій мене окрилить
 І нині скликаний Конгрес.

**ШЕВЧЕНКІВСЬКА ФУНДАЦІЯ —
 ЦЕ НАША МАЙБУТНІСТЬ У КАНАДІ**
АДРЕСА:
ШЕВЧЕНКІВСЬКА ФУНДАЦІЯ
ПРЕДСТАВНИЦТВО - ТОРОНТО
191 Lippincott St. — Toronto 4, Ont.
ЧЕКИ ВИПISУВАТИ:
The Taras Shevchenko Foundation

ХРЕСТ НА СВЯТУ СОФІЮ

Труснеш Кавказ, вперешешся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волі.
Іван Франко. "Мойсей".

З нагоди короткотривалої ізраїльсько-арабської війни в червні 1967 року мало що не вся українська преса у вільному світі поспішила з виявом своїх симпатій ізраїльському народові в його боротьбі за право на державне існування.

І самі симпатії, й поспіх, з яким вони були виявлені, трохи незвичні, бо сам об'єкт симпатій в історичному минулому ніколи не був таким. Арабам, нашим далеким сусідам та малознаним, не було присвячено належної уваги, на яку вони в теперішньому становищі безперечно заслуговували.

Уросли ми в пір'я, збагатили, поклали в кишені державні папироти й призабули змарновані роки в ДП-таборах, тому палестинські араби навіть символічного співчуття від нас не діждалися.

Чому? Бо на боці арабів була вся сила СРСР, нашого головного ворога, а приятелі СРСР автоматично стають нашими ворогами. У таких умовах тяжко любити приятеля нашого ворога.

У дальшому етапі до опанування світу СРСР наблизився до арабського світу. Ідеї комунізму прикривають ідеї державного імперіялізму, які є, мабуть, головною рушійною силою в закордонній політиці СРСР.

Мала Азія споконвіку була об'єктом різних імперіялізмів: і англійського, і французького, і німецького. А з півночі стало й завзято та вперто стреміла до берегів Індійського океану останніми століттями Російська імперія, а перед тим наші предки, східні слов'яни та Київська Русь, як держава українського народу.

Кожний нарід, який коли сидів, чи буде сидіти на території теперішньої України, стало буде стреміти до опанування басейну Чорного моря та виходів із нього. Поки на території теперішньої України сидить український нарід, то змагання, стремління й боротьба за вихід із Чорного моря, це є політика українська, хоч би державний організм хвилино й не був українським. Тому все, що СРСР зробить для опанування виходів із Чорного моря, буде позитивним з точки погляду української національної політики.

Українська археологія численними знахідками показала, що наші предки трясали світом, протоптували стежки через Кавказ на Південь (а тоді ж іще й нафта не мала значення!), мандрували на захід подивитися: як там люди живуть?

Мало не дві тисячі літ наші предки з Лісостепу України пробивали собі дорогу до берегів Чорного моря не тільки мечем, але й плугом. Ці зусилля були повні драматизму, посвяти, жертвенности. Бо що не прокладеться стежка Північ-Південь, як навала за навалою Схід-Захід руйнувала її, нищила мечем, випалювала вогнем.

Якої сили волі, якого завзяття, якого політичного хисту треба було, щоб опанувати степові простори України аж до Чорного моря та якої сили духа треба було, щоб усе те закріпити за українським народом, навіть у несприятливих умовах Російської держави!

Княжа Україна прибивала свої щити на "вратах Царгороду". Козацька Україна розгулювала "на риночку в Царгороді" і вже за російських часів у кожній російсько-турецькій війні свідомі українці першими рвалися в бій добровільцями, як, наприклад, року 1877/78 Микола Садовський, славетний наш артист.

Про боротьбу нашого народу за опанування берегів Чорного моря появилася солідна студія І. М. Гапусенка.*

Існує погляд про історичні помилки, які пізніше виявилися фатальними. До таких "помилки" належить розгром Хозарської держави, яка все ж таки була форпостом, заборолом проти небезпек зі Сходу. До таких помилок може належати й стала боротьба княжої України проти християнської Візантії. Хоч у цьому останньому випадкові деяке зменшення вини можна вбачати в частій допомозі українських дружинників у боротьбі Візантії проти її ворогів у Малій Азії.

З розгромом твердині православної віри — Візантії, з приходом турків та з заміною хреста на Святій Софії на півмісяць, козацька Україна відчула помилку своїх попередників і намагалася її направити — вернути хрест на Святу Софію.

Уся дальша боротьба українського православного народу проти мусульманського світу провадилася під знаком хреста і під гаслом "За віру православну", хоч конкретної мети заміни півмісяця на Святій Софії на хрест не ставилося, бо це й так було зрозуміло.

Українському народові не довелося досягти остаточної перемоги над мусульманським світом, але саму ідею боротьби за віру православну перебрала Російська держава й провадила її до революції 1917 року.

Турки, як остання навала зі сходу, виявилися дуже жорстокими (у них навіть футбольне змагання 1967 р. закінчилося 42 (!) мертвими та сотнями ранених), тому в християнському світі панувала ідея завернути турків з Європи до Азії. І тільки ривалізація між Росією та Англією за впливи на Близькому Сході стояла на перешкоді здійснення цієї справедливої ідеї.

Шойно на закінчення Першої світової війни в таємних договорах Росії був приобіцяний вільний вихід з Чорного моря через Босфор та Дарданели. Себто хрест на Святу Софію був забезпечений. Але злітно!

Політична ціль — вихід із Чорного моря, ідея — повернення православному світові того, що йо-

* І. М. Гапусенко. Боротьба східних слов'ян за вихід до Чорного моря. Київ, 1966. Ст. 152. В-во Академії Наук Української РСР "Наукова Думка".

му колись належало. Не загарбання чужого, але повернення свого, себто ідея цілком моральна. А здійснити її має держава, яка має своїм девізом на першому місці "Православіє". І Росія послідовно провадила таку політику: чи сама воювала з Туреччиною, чи помагала своїм слов'янським братам на Балканах випхати Туреччину з Європи.

Року 1912 розпочалася Балканська війна Сербії, Чорногорії, Болгарії та Греції проти Туреччини. По цілій Росії пройшли величезні демонстрації проти Туреччини та з виявом симпатії балканським державам. Треба признати, що такі протитурецькі демонстрації мали завжди великий успіх, бо в нас часто ходили жебрати жертви турецького терору, найчастіше серби та греки з вирізаними язиками з відповідними посвідками від своїх священників. Крім того, давня слава про турецькі жорстокості з людської пам'яті ніколи не виводилися.

Подібна протитурецька демонстрація відбулася й у моєму повітовому місті. Треба дивуватися, як скоро, без теперішніх засобів комунікації в робочий день під вечір зібралися коло Народного Дому на Пушкінській площі маси народу.

"Народ" був такий, як і тепер по цілому світі, незалежно хто й проти кого демонструє, себто молоді і навіть хлопчачки, до яких і я належав (десятилітній), і тільки ті, які держали ікони, портрет царя та прапори російський і всіх держав, які воювали проти Туреччини, були старші люди, з бородами, їх я, мабуть, звик бачити в церкві, як продавали свічки, чи ходили збирати гроші. Себто ініціатори демонстрації походили з церковних сфер, хоч священників серед них не було.

Промовляв якийсь "брат слов'янин", як тоді казали, або чех, або хорват на прізвище Радецький. Закликав він допомогти братам слов'янам, і пам'ятаю, що в найближчу неділю була збірка на Червоний Хрест воюючих держав. Продавали маленькі паперові прапорці кожної держави. З тих часів я знав як виглядають їхні прапори. Після промови Радецького пройшли походом по Пушкінській площі та по головній Соборній вулиці.

Учасники демонстрації час від часу вигукували гасла: "Хай живе Болгарія", чи Сербія, Греція, а коло Чорногорії обов'язково був ще й епітет — "маленька", що мені дуже подобалося, мабуть тому, що я й сам був тоді маленьким.

Найбільше врізалось в пам'ять гасло "Хрест на Святу Софію". Так ясно стало, що десь є такий величний храм Божий, на якому нема хреста, а лише якийсь там турецький півмісяць. Трохи ніяково ставало! Але ніхто й у гадці не міг мати, що скоро настане доба, коли хвиля безбожного комунізму знесе не тільки хрести, але й самі церкви, і вже не в якійсь там мусульманській Туреччині, а таки ж тут, у православній Україні.

Уже в дорослому віці довелося мені бачити Святу Софію з півмісяцем на ній замість Святого Хреста. Тоді вже довелося почервоніти з сорому не тільки всередині, але й назовні. Соромно було відчувати,

що ми, православний світ, з такими великими осередками Благодаті Божої, як Візантія та Київ, зійшли аж так низько, що терпимо поругання Святого Хреста.

Ні, так не може бути, так не сміє бути! І десь у далечині, в присмерку прийдешніх поколінь, заблещені хрест на Святій Софії, як ціль, як мета культурного та релігійного відродження українського народу, як одного із найбільших у басейні Чорного моря, як народу православного, як народу талановитого, здібного, в "силу духа і в день воскресний його повстання" віру нам передав Іван Франко.

Здійснити заповіді наших національних велетнів, поставити святі хрести на наших святинях, відродити наше національне запілля й заново поширити благодать Божу по світі, це судилося Києву й нікому іншому!

А тоді "гомін волі по Чорному морю" і хрест на Святу Софію!

Нереально? Праісторія заглянула в минуле, публіцистика цікавиться сучасним, комусь треба заглянути і в далеке майбутнє, яке буде присвічувати на шляху прийдешнім поколінням. Одним, може занадто відважним, може занадто скромним промінчиком, і є ідея хреста на Святу Софію!

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

Увага!

Увага!

ТОРОНТО й ГАМІЛЬТОН

● Безплатно чистимо печі (форнеси).

● Даємо безплатну цілорічну обслуговування печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

TORONTO — 2174 Dundas St. West

Тел.: вдень і вночі: 537-2169

DNIPRO FUEL OIL LTD.

HAMILTON — 905 Barton St. East

Тел.: вдень і вночі: 549-9634

ТАМ, ДЕ ТИРСА ШУМИТЬ...

Прекрасна і щедра природа України. А найбільше багатство її — степи. Вони розкинулись на мільйони гектарів: від полонин карпатських до кримської яйли, від крейдяних пагорбів Луганщини до гранітних скель Житомирщини та комишових берегів Дунайського Пониззя, від Чорноморського узбережжя до сумських і чернігівських лісів. Ніде в світі немає такого чернозему, як у нас.

Мільйони років формувались природні багатства України. З могутніх лісів лепідодендронів і сигілярій утворились у карбоновий період поклади донецького вугілля. Мулясті морські лагуни і мілководдя були колись бориславської і полтавської нафти. З моря виникла керченська залізна руда, нікопольські марганцеві та калуські калійні поклади. З моря походить і основа південно-східних степів.

Тисячоліття згризли до основи гранітні гори — лишилась озівсько-подільська кристалічна плита, яку точать Тетерев, Рось, Бог, Дніпро, котрий перетнув її навпіл у Запоріжжі. Над гранітами — лесові глини, друга основа, на якій сформувалися степи.

Тисячоліття шуміла тирса в степах, тисячоліття пішли на утворення чернозему — світового еталону, ідеалу грутознавців, до якого прирівнюють усі інші ґрунти. Розвивався рослинний і тваринний світ степу, усталювалися кліматичні умови. Впливала на степову природу і людина — адже територія України з давніх-давен заселена, обжита людьми. Землі розорювались, вирубувались ліси. Степами проходили отари овець і табуни коней. Час від часу все тут знищували орди загарбників. Та знову невтомний український народ будував міста і села. Поля заростали травами. Пишна природа знову дарувала степові свої щедроті. І всі ці багатства дістали ми у спадок від попередніх поколінь.

А який степ залишиться нашим нащадкам? Чи не виснажитьсь він через дедалі ширшу індустріалізацію республіки, будівництво міст, промислових центрів, шляхів? Адже він має прогудувати зростає населення, дати сировину для могутньої промисловости, — як при цьому зберегти його багату природу?

Усі ці проблеми стоять перед ученими, що працюють в Українському степовому державному заповіднику, підпорядкованому Інституту ботаніки Академії наук України. Заповідник цей — чотири великі ділянки, де збереглася первісна рослинність, де ґрунт не знав плуга і борони. Найбільша з них — **Хомутівський степ** (1024 гектари), розташований на південному сході республіки поблизу с. Хомутова Новоозівського району Донецької області. За науковою класифікацією він являє собою південний варіант різнотравно-типчакково-ковилових степів. Основу травостою становлять тут злаки — типчак, тирса, або ковила волосиста, та інші види ковили, тонконіг вузьколистий, кипель стрункий. Усі вони ростуть щільними дернинами. Подекуди темно-зеленими плямами розростаються кореневищні злаки — стоколос без-

остий, пирій повзучий, пирій волосоносний. Серед злаків квітує різнотрав'я, один вид якого поступово змінює інший, — справжній живий календар.

Навесні, невдовзі по тому як зійде сніг, степ завітчується ясно-жовтими зірочками гусячої цибульки та горицвіту волзького. То тут, то там яскравіють червоні й жовті тюльпани, ніжнофіялкові гіяцинтики Палласа, крокуси (шафрани). Невисокі кущі бобчука (дикого мигдалю) рясно вкриваються рожевими квітами. Пізніше, в травні, розпускаються великі темно-червоні квіти воронця — півонії вузьколистої — і фіолетові та сині квіти кримських півників. Ніби залиті молоком, стоять кущі терну. Та особливо гарний Хомутівський степ наприкінці травня і на початку червня, коли цвітуть пірчасті ковили і красень степів — катран татарський. На мінливому зеленому тлі степу, над хвилями голубого льону і темно-синьої шавлії пониклої його великі, до метра в діаметрі, кулясті кущі, усіяні дрібними хрещатими білими квітами, начебто повторюють білі кульові хмари на небі. Катран, як і багато інших степових рослин, належить до рослинної форми перекоти-поле. Його достиглі кущі легко розхитуються вітром, відриваються біля основи і котяться степом, розсіваючи округлі горішкочоподібні стручки.

У липні—серпні від жорстоких суховіїв Хомутівський степ вигоряє, вкривається бурими, засохлими колючими травами. Однак мигдаль, терен, дерева весь час залишаються зеленими. А після перших теплих осінніх дощів виростають і зацвітають удруге різні трави.

Серед диких трав і чагарників сновигають найрізноманітніші істоти. Чути невгамовне сюрчання коників, з-під ніг спорхує пішоходна сарана. На території Хомутівського степу мешкає до трьох тисяч зайців. Знаходять тут притулок і їжу (насамперед польових мишей) лисиці. Навіть пара степових вовків донедавна проживала в степу — щоправда, нелегально: на них тривалий час безрезультатно полювали об'їзники. Тільки минулого року хижаків було знищено. Тут не дивина двометровий жовтобрюхополоз — степовий удав. Він не отруйний, але може боляче вдарити головою або прокусити пальця. Куди небезпечніша сіра степова гадюка. А недзвно сюди переселився рідкісний гризун — бабак, який зберігся лише в другій ділянці заповідника — у Стрілецькому степу.

Стрілецький степ займає у Міловському районі Луганської області площу 525 гектарів. Це зразок східних степів, барвистіших і різноманітніших, ніж південно-українські. Основа травостою така сама — злаки, яких тут 45 видів. Багато різнотрав'я — близько 370 видів. У верхів'ях балок ростуть чагарники, степова вишня, спіреї, терен, жостір, бруслина. Цікава рослина — брандушка, вона нагадує тюльпан і тепер вводиться в культуру як декоративна рослина. Чимало тут і лікарських трав. Дуже оригінальна бабакова малинка — особливий вид лободи, що утворює червоні соковиті супліддя, схожі на малину. Ця рослина зустрічається виключно як супутник ба-

бакових нир. Особливістю Стрілецького степу є те, що він розташований на крейдяних покладах, а тому серед рослин трапляються певні види, що люблять вапняки і переносять лужну реакцію.

Цей район колись славився великими кінними заводами з цілиними пасовиськами. Заповідник створено саме на таких пасовиськах. Тому в його травостой було особливо багато ковилів. Тепер, коли коней тут уже не випасають, ковила з травостою по троху зникає. У Стрілецькому степу своєрідний тваринний світ. Часом його зовуть бабаковим заповідником, бо тільки тут зберігся рідкісний вид ссавців — бабак (це чималенький гризун, вага якого досягає 9 кілограмів). Бабаки колись населяли весь український степ, їх землерийна діяльність мала величезне значення для ґрунтоутворення. Живуть вони в глибоких норах, над якими височать так звані бабаковини діаметром 3—10 метрів і заввишки до одного метра. В центрі горбочка чи трохи збоку звирки роблять один або два вхідних отвори, які ведуть у житлову нору, розташовану на глибині 2,5—3 метрів. Навколо основної нори бабак рие ряд неглибоких косих ходів, які правлять йому за криівку під час небезпеки. Типовий степовий гризун, бабак живиться травкою, воєни він ховається в нору і спить цілу зиму.

Крім бабаків, на території заповідника водиться багато звичайних хом'яків, зайців-русаків, плямистих ховраків, сірих полівок, хатніх і лісових мишей, сліпаків та інших гризунів. Є й хижакі — лисиці, тхори, заходять подеколи вовки. Крім того, в заповіднику живуть звичайний і вухатий їжакі. Останній — типовий представник східної фауни. З птахів тут багато жайворонків, куріпок, перепілок; на них полюють лунь і шуліка.

Дуже своєрідною частиною заповідника є **Кам'яні Могили**, розташовані на межі Донецької і Запорізької областей поблизу села Розовки. Площа цієї ділянки степу невелика — разом з 150 гектарами овечого пасовища, що минулого року були прирізані до заповідника, вона лиш трохи перевищує 300 гектарів. Найхарактернішою рисою цього чудового куточка природи, який дістав у літературі назву "Українських Альп", є високі гранітні скелі — "могили". Ці гори є крайніми південно-східними залишками великої озівсько-подільської кристалічної плити і підносяться до 100 метрів над місцевістю і до 300 метрів над рівнем моря. Верхів'я і схили цих кам'яних скель завдяки вивітрюванню прибрали красивих, химерних форм і подеколи утворюють грони і кармани. Відслонення гранітів вкриті надзвичайно цікавими рослинами, серед яких чимало типових гірських та гірсько-лісових видів. Поміж п'ятьма гранітними кряжами простягся різнотравно-типчакково-ковилевий степ, а нижче — до невеличкої річечки Коротиша — розкинулися луки. На невеликій території зберігаються незайманими кілька типів рослинності. Особливо цікаво те, що тут багато так званих ендемічних рослин — таких, що ростуть лише в цьому місці. Вивчення ендемів має велике значення для розуміння походження рослинних видів.

Не тільки камені збереглися тут з найвіддаленіших часів — ботаніки знаходять рослини далеких епох, які пережили і зледеніння, і різні інші "неприємності". У Кам'яних Могилах росте аж вісім видів папоротей. Цікавий також і тваринний світ цього району степу. На його території гніздиться багато птахів — камінки, вівсянки, журавлі-красавки, сірі куріпки, кібчики. З південних районів залітають великі зграї рожевих шпаків.

Якщо всі згадані ділянки заповідника лежать у південному степу, то **Михайлівська цілина** — єдиний клаптик природного степу, що зберігся на півночі, на терені лісостепової зони. Розташована вона в Сумській області, за 22 кілометри на північ від Лебедина. Площа степу — 202 гектари. Тут по балках зустрічаються типові лучні рослини; набагато більше їх на рівнинних частинах. Серед поширених у цьому степу злакових рослин дуже багато вололюбних видів, є й осока низька, якої немає на півдні. Під травкою тут росте мох, що теж свідчить про більшу вологість місцевості. У степу дуже багато барвистого різнотрав'я, яке протягом вегетаційного періоду до десяти разів змінює вигляд рослин. Замість горицвіта волзького тут росте цінна лікарська рослина — горицвіт весняний. Істотна відмінність кліматичних і ґрунтових умов роблять дослідження травостою цього степу особливо цікавими.

Заповідник — це не просто місце, де заборонено знищувати траву і дратувати тварин. У ньому ведеться наукова робота по догляду, збереженню і розмноженню цінних представників фауни та флори. Досліджуючи закономірності хемічної взаємодії рослин — алелопатії — наукові співробітники Інституту ботаніки і Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР установили найактивніші щодо цього рослини і довели, що алелопатія має велике значення для життя степових рослинних угруповань. Розроблена для степових рослин схема перевіряється тепер стосовно до лісових і польових рослин.

Склад рослинності і характер її змін під впливом господарської діяльності людини досліджені в степу вже більш-менш детально. Тепер ботаніки зосередили свої зусилля на вивченні причин вікових змін рослинності, особливостей та механізму взаємодії рослин у філоценозах та на дослідженнях біологічної продуктивності рослинного покриву.

Учені всього світу проводять нині великі комплексні дослідження за міжнародною біологічною програмою (МБП) — щось на зразок всесвітнього наукового співробітництва під час міжнародного географічного року. Дослідження в Українському Степовому державному заповіднику — цій унікальній природній резервації — мають внести чимало цікавого у важливу інтернаціональну справу. Ще багато незнаного таїть у собі заповідний степ. Та поступово, крок по кроку, він розкриває свої багатства і віддає їх на службу людині.

("Наука і суспільство", ч. 5, 1967. Київ.)

ДВІ НОВІ ПЛАСТИНКИ

"Русалка" видала дві нові пластинки: "Та піду я, піду" і "Червона троянда".

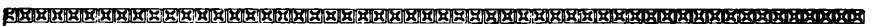
"ТА ПІДУ Я, ПІДУ" має 11 творів. На першій сторінці 5 у виконанні Закарпатського хору під керівництвом М. Кречка: "Та піду я, піду", "Віночок пісень", "Ой Мигалю", "Тече вода каламутна" та інструментальний твір "Гуцулка".

На другій 6 пісень у виконанні Буковинського хору під керівництвом А. Кушніренка: "Ой, чорна я, чорна", "Глибока криниця", "Гірська колонійка", "Смерічка", "Дівоча танцювальна" (музика А. Кос-Анатольського) та "Із-за хмар".

Усі твори приємні, усі свіжі і на еміграції майже невідомі. Більшість пісень просто вражають своїм ліризмом і безпосередністю. Виконання чудове, особливо Закарпатського хору, який вважається одним з кращих професійних хорів України.

"ЧЕРВОНА ТРОЯНДА" має теж 11 творів. На першій сторінці 5: "Червона троянда" (музика Гарчинського, слова Татаренка), солістка Валентина Курпіта, "Коли кружляють сніжинки" (музика Чистякова, слова Р. Братуня), виконує відомий оперовий співак Юрій Гуляєв, "Намалюй мені ніч" (музика М. Скорука, слова М. Петренка), виконує квартет у супроводі інструментального ансамблю, "Ясени" (музика О. Білаша, слова М. Ткача), виконує М. Таранець, "Лелеченьки" (музика О. Білаша, слова Д. Павличка), виконує юнацький ансамбль "Мелодія".

Усі ці 5 творів належать до так званої легкої музики, себто вони по-

добаються тим молодим старичкам, які люблять випити якийсь там "скач" чи "рай", дуже розведений "сеვენ-аном" чи якоюсь іншою солодковою юшкою, беруть за руку сусідку по столу (хоч на таку відвагу тепер мало хто з молодих старичків зважується — вони здебільшого беруть свою власну жінку!), безсило човгають з нею по паркету підшвами і вдають, що вони "дуже страждають"... Це зветься, що вони танцювали!

А поскільки таких молодих старичків у нас тепер, хоч греблю гати, то така пластинка пригодиться в кожній хаті. Тому радимо придбати її. При цьому не забудьте придбати пару пляшок "скачу" чи "раю" і по-

більше "сеვენ-ану", бо відомо, що "без води ані сюди, ані туди". А якби якийсь молодий старичок-страждальник і зумів випити чарку без води, то така музика буде у вашій хаті зайвою, бо тут навіть "Лелеченьки" Білаша "нагнути" на "легку" страждальну музику". І таки купіть: ця музика тільки інколи дратує вуха, але живіт від неї не болять.

На другій стороні є такі твори: "Ой не ріж косу" (Білаш — Ткач), "Якби мені черевинки" (Е. Козак — Т. Шевченко), "Червоні маки" (музика і слова Р. Савицького), "Червона ружа" (Ігор Шамо — Любов Забашта) — усі ці твори виконує тріо бандуристок: М. Голенко, Н. Софієнко, Т. Гринченко.

"Гуцулка Ксеія" (музика і слова Р. Савицького) у виконанні тріо бандуристок: Н. Павленко, В. Третякова, Т. Поліщук.

"Розмовляла калинонька", музика А. Кос-Анатольського, слова А. Пашка, виконує тріо сестер Бойко.

Це вже не така "легка страждальна музика", як у творах на першій стороні, але дуже "важкою" вона таки не є. У всякому разі при відповідному настрої її можна слухати з приємністю.

Ціна кожної пластинки — \$4.00.

Замовляти:

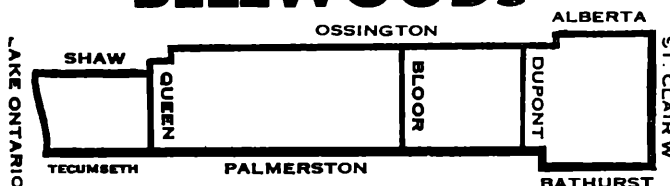
"АРКА"
575 Queen St. W.,
Toronto, Ont., Canada

Щиру подяку висловлює мешканцям округи Белвудс, а особливо всім працівникам виборчої кампанії та голосуючим за підтримку у виборах

ІВАН ЯРЕМКО

Міністер Суспільної Опіки

BELLWOODS

ПОВІДОМЛЕННЯ
У СПРАВІ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ
УКРАЇНЬСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ НАУКИ

На 1967 рік припадає 50-річчя проголошення Української Народньої Республіки. Ця знаменна дата буде відзначена всією українською спільнотою у вільному світі.

Українські наукові установи мають відзначити ці роковини показом світові досягнень українського творчого духа, досліджень українських вчених та творчість українських мистців. Передумовою до цього мусить бути гармонійна співпраця провідних наукових інституцій. На жаль, Наукове Товариство ім. Шевченка не виявило цього духу єдності і взаємоповаги. Більш того — керівництво Наукового Товариства ім. Шевченка вносить в українське суспільне життя плутанину тим, що в пресі, комунікатах і закликах Товариства до своєї офіційної назви додає невідповідний до цього титул "перша і найстарша Академія Наук". Головна Рада Наукових Товариств ім. Шевченка на своєму засіданні 25-го грудня 1966 року не тільки ухвалила, без будь якого контакту з Академією, влаштувати в дні 10-12 листопада 1967 року Світовий Конгрес Української Вільної Науки, але й створила власну комісію для опрацювання програми Конгресу. Ухвала згадує, що "До участі в цьому Конгресі запрошуємо Вас, Науковці та Прихильники української вільної науки, а зокрема запрошуємо інші українські академічні та вищі педагогічні і наукові установи". Тим самим вона — фактично ставить їх перед доконаним фактом. Пізніше, 7 березня 1967 року, Українська Вільна Академія Наук у США одержала листа від Головної Ради Наукових Товариств ім. Шевченка, датованого 25-го лютого 1967 року, у якому зазначено: "Просимо оцим обміркувати цю справу та ласкаво поінформувати нас, в можливо короткому часі, про Вашу участь в організуванні та переведенні цього Конгресу".

Ця пропозиція обговорювалася на засіданнях Президії і Управи Української Вільної Академії Наук, у наслідок чого 26 квітня 1967 року надіслано такого листа до Головної Ради Наукових Товариств ім. Шевченка:

"Президія і Управа Української Вільної Академії Наук у Сполучених Штатах Америки розглянула звернення Головної Ради Наукових Товариств ім. Шевченка в справі організації в дні 10-12 листопада ц.р. Світового Конгресу Української Вільної Науки і прийшла до таких висновків:

Світовий Конгрес Української Вільної Науки є дуже важливою справою цілого українського світу. Перед тим як односторонньо взяти на себе організацію цього Конгресу, належало б Головній Раді Наукових Товариств ім. Шевченка звернутися до Української Вільної Академії Наук і до всіх українських наукових установ з тим, щоб спільно обговорити справу організації, програму, форму і термін переведення цього Конгресу.

Замість цього — Головна Рада Наукових Товариств ім. Шевченка поставила всі українські наукові установи перед довершеним фактом та односторонньо установила ієрархію. Тим самим Головна Рада Наукових Товариств ім. Шевченка сама визначила рамки цього Конгресу як Світового Конгресу Наукових Товариств ім. Т. Шевченка. Бажаємо Вам якнайкращих успіхів у переведенні свого власного Конгресу.

Для перетворення Світового Конгресу Наукових Товариств ім. Т. Шевченка у Світовий Конгрес Української Вільної Науки необхідно перевести відповідну організаційну роботу з участю представників українських наукових, вищих педагогічних і професійно-наукових установ і товариств. У такій формі організації Світового Конгресу Української Вільної Науки — Українська Вільна Академія Наук обіцяє свою участь і допомогу".

На цю пересторогу Головна Рада Наукових Товариств ім. Шевченка не відповіла. Тим самим Наукове Товариство ім. Шевченка знехтувало добру волю Української Вільної Академії Наук і продовжує організовувати Світовий Конгрес Української Вільної Науки без співпраці з Академією, як і без участі деяких українських наукових організацій та товариств.

ПРЕЗИДІЯ УВАН У США

Нью-Йорк, 29 вересня 1967 року.

ОГЛЯД ПРЕСИ

НЕ ВСІ КАТОЛИКИ ОДНАКОВІ...

У попередньому числі нашого журналу (ч. 213, стор. 15) ми передрукували "рецензію" на концерт хору ім. Верьовки, яку "сочинила" редакція католицького тижневика "Поступ" у Вінніпезі. Поскільки це орган католицького митрополита в Канаді, то наші читачі, мабуть, засмутились і вирішили, що то всі українці-католики так вороже наставлені до українського народу й культури. Щоб звеселити трохи наших читачів, себто, щоб вони знали, що так ставляться до українського народу тільки ті католики, над якими панують "визвольофронтівці", передруковуємо тут дописа про ті самі концерти хору ім. Верьовки у Вінніпезі з католицької газети "Християнський Голос" (Мюнхен, Німеччина, 8. 10. 67 р.). Як побачать читачі, порівнявши цих два дописи, справа безнадійно не є: є ще українські католики, які вороже до українського народу і української культури не ставляться.

КОНЦЕРТ ХОРУ ІМ. ВЕРЬОВКИ

(РС) У Вінніпезі, в Канаді, в міській аудиторії відбулися два концерти Державного заслуженого українського народнього хору ім. Григорія Верьовки, під керівництвом Анатолія Тимофійовича Авдієвського. Заля на п'ять тисяч осіб обидва рази була переповнена. Концерти проходили з незрівняним успіхом. Пісня звучала величю і лилася у серця не тільки земляків — канадських українців, а захоплювала всіх. Спонтанні овації та вигукі "браво" повторювалися після кожного номера програми.

Музичні критики англомовних щоденників так оцінили виступи хору: "Вокальне виконання цього ансамблю таке сильне і захоплююче, що ламає мовні бар'єри... чисто національне і фольклорне мистецтво України стає зрозумілим та доступним для всіх... Танцюристи виявляють таку неперевершену майстерність, що зникає стриманість канадців — вигукі та овації чути з усіх кінців заповної аудиторії..."

Під час перебування у Вінніпезі, ансамбль організував відвідини пам'ятника Тарасові Шевченкові, який стоїть перед будинком парламенту Манітоби. Члени ансамблю прийшли в українській народній ноші з кошиками квітів і вклонилися пам'ятникові Тараса Шевченка. Потім сядли квіти і хор урочисто проспівав

"Рева та стогне Дніпр широкий" і "Заповіт". Крім членів ансамблю, біля пам'ятника було багато місцевих українців.

У складі заслуженого державного хору ім. Григорія Верьовки, що виступав у Вініпезі, був молодий поет-лірик Олесь Доріченко.

Група любителів української молоді поезії, користаючись з цієї нагоди, влаштувала Доріченкові авторський вечір. Молодий поет читав твори з своєї збірки "Промені".

Відзначимо лише, що в оригіналі написано "Верьйовки", а не "Верьовки". Дуже прикро, що деякі наші редактори, які походять із західних областей України, ніяк не можуть навчитись бодай списувати правильно деякі слова, ніяк не навчаться відчувати, де треба писати *ьо*, а де *йо*, тому й пишуть "Верьйовки", "Пйотр" і т. д. Така вперта ігноранція звичайної грамотності просто дивує.

У тому ж "Християнському Голосі", на тій же сторінці у повідомленні про смерть П. Тичини написано: "Поховали Павла Тичину на БОЙКІВСЬКОМУ кладовищі в Києві..."

Це вже справді скидається на поганий жарт. Цілоком можливо, що в черговому числі "Християнського Голосу" напишуть, що в Києві є ще й "Туцьульське" та "Лемківське" кладовища...

І в першому ("Верьйовка") і в другому ("Бойківське" кладовище) випадках бачимо оту жалюгідну тенденцію: будь-що, а таки зламаємо норми українського правопису й української мови! А щодо Байкового цвинтаря, то просто присвоїмо його для нашої "волости"! І нащо це робити? Таж і в першому і в другому випадкові мова була про власні назви, які лише треба було відписати правильно.

А сам допис про концерти хору читається з приємністю — це справді християнський і національний голос із католицької газети.

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ ЧИТАЧІВ

Редакція одержала цілий ряд запитань від читачів, які прочитали статтю д-ра Д. Кислиці "Можна краще навчати української мови" ("Нові Дні", ч. 212). Ці питання були усні й писемні і сферовані вони здебільшого до автора статті. Ми їх згрупували і попросили автора відповісти на них у журналі, щоб не відповідати кожному читачеві зокрема, бо фактично читачі домагались уточнень і додаткових відомостей.

Питання. У яких це університетах вилучені підручники української мови, зорієнтовані на літературну українську мову?

Відповідь. Майже у всіх тих канадських університетах, де українська мова так чи сяк викладається: у Манітоському, Саскачеванському (Саскатун) і частково Альбертському (Едмонтон).

П. У статті згадані лише деякі підручники. А якої ви думки про решту їх, як, наприклад, "Ukrainian Grammar" Юліана Стечишина (вид. 1951 р.), "Грамматика української мови" Олександра Панейка (1950), деякі підручники Богдана Романенчука, "Нарис сучасної української літературної мови" Юрія Шерека (1951)?

В. Підручник Юліана Стечишина був великим кроком уперед після підручників М. Матвійчука. Дарма

що Ю. Стечишин не лінгвіст за фахом, але після його підручника згаданий у моїй статті і частково проаналізований підручник Луцького і Рудницького "Modern Ukrainian Grammar" — був великим кроком назад (видання 1958 р.), бо він ще більш "зацофанний", ніж Матвійчукові підручники. Можна не сумніватись, що при перевиданні свого підручника Юл. Стечишин охоче піде на деякі зміни і доповнення, осучаснення, а тоді цей підручник буде ще кращий.

Про підручники Б. Романенчука якимось не хочеться говорити, бо знаємо з досвіду, що п. Романенчук дуже гнівається, коли йому звернеш увагу на ті чи ті хиби в його підручниках.

Про "Грамматика української мови" Олександра Панейка, як і про деякі інші підручники, ми не згадували в статті тому, що книжки цієї фактично нема вже в продажі. Стверджуємо, що це цілоком добрий підручник компетентного автора. Цей підручник варто б було перевидати і рекомендувати до вжитку — як підвищений курс граматики української мови (підвищений — як на тутешні умови).

"Нарис..." Юрія Шерека — це найбільша подія в цій ділянці після "Норм української літературної мови" Олександра Синявського (1931). Шерекова праця, розуміється, може бути доступна лише для добре підготованих учителів, професорів і студентів — як вищий курс української мови.

П. Якщо так багато важить саме слухання української мови — значно улегшує розуміння і опанування її, то чому в наших приватних школах майже зовсім не практикується й досі слухання звукозапису? Хто і що може зробити, щоб надолужити цю прогалину?

В. При сучасних технічних і матеріальних можливостях дуже легко можна заповнити цю прогалину. Однак треба подумати, як це зробити, щоб нашим дітям дісталися до рук доброякісні записи на тасьму чи пластинку. Для звукозапису потрібно підготувати не тільки тексти з бездоганною українською мовою, але й упорядкувати ті тексти так, щоб вони відповідали навчальним цілям — щоб вони були доступні і цікаві, з відповідним дозуванням і наростанням труднощі (складності). Видима річ, ці тексти мають бути начитані вправленим голосом, з доброю вимовою і правильною інтонацією. Справді можна тільки дивуватися, що досі цього не зроблено.

П. Що означає ремарка — слова в дужках (стор. 11): "КОЛЕГИ Ж МОЖУТЬ ПОСТАВИТИСЬ ПО-СВОЄМУ?" Теж винагородять чи навпаки? (Ця ремарка подана після слів, що діти оцінять достоїнства, очевидно, доброго учителя, який душу вкладає в своє діло, і винагородять його).

В. Це означає, що колеги, які української мови самі не знають і тому інших навчити не втиють, часто працюють стук-грюк, аби з рук, а до інших, що працюють сумлінно і не без видимих успіхів, ставляться неприхильно, іноді з заздрістю, якщо не більше. І можуть збунтуватись і позбутись з університету того, хто їм не рівня.

П. Скажіть же на милість Бога, де ж нам узяти таких викладачів для наших приватних шкіл (не перечу, що університети — тим часом — не готують і не можуть готувати нам учителів української мови), які б не калічили нашої мови і дітей учили як слід?

В. Подбати про добрі курси при таких навчальних

зкладах, як Колегія св. Андрія та католицькі українські геологічні школи. Крім того, можна закласти учительські курси в одному з найбільших міст Канади, де зосереджено більше відповідних фахівців — і відбувати такі курси час від часу, в міру потреби.

П. Ще одне питання. Кілька читачів запитали: чому д-р Д. Кислиця проти перекладу, себто проти вживання англійської мови при навчанні української мови навіть тих дітей, які майже чи й зовсім не знають української мови?

В. Про це я написав у своїй статті. Це стара метода навчання, яка дає поганий результат. Це спричинює витрату часу. Учня треба відразу ввести в українське "мовне оточення", а перекладання й пояснення англійською мовою цієї змоги не дає. Усякі підручники із словничками, як би вони не вихвалялись, — стара-пре стара метода навчання.

З КАНАДСЬКОГО ЖИТТЯ

ПРИ ВЛАДІ В ОНТАРІО ЗНОВУ КОНСЕРВАТИ

Вибори до провінційного парламенту Онтаріо, що відбулися 17 жовтня ц. р., принесли чергову перемогу Прогресивно-Консервативній партії. У зв'язку із збільшенням людности в Онтаріо, цього разу збільшено число виборчих округ: досі їх було 108, а тепер 117. Консерватори здобули абсолютну більшість у парламенті, хоч число їх послів менше, ніж у попередніх виборах (1963 р.):

	1967	1963
Прогресивно-Консерв. партія	69	78
Ліберальна партія	28	22
Ново-Демократична партія (соціалісти)	20	8
Разом	117	108

Виявлено великий зріст впливів НДП (соціалісти): у 1963 р. вони здобули 336.290 голосів, а в 1967 р. — 623.165 голосів. Зменшено число голосів лібералів з 35% у 1963 р., то 32% в цих виборах. Зменшено також відсоток голосів консерваторів: у 1963 р. 49%, а тепер 42%.

Особливо зросли впливи НДП в Торонті та в інших промислових центрах. Консерваторам треба серйозно попрацювати, бо скоро вони можуть утратити абсолютну більшість.

Українці досі мали в парламенті лише одного посла — міністра І. Яремка. Цього разу він теж переміг великою більшістю (2.429 голосів більше!) своїх конкурентів з лібералів і НДП та ще й одного так званого незалежного кандидата (безпартійного).

Цього разу, здається, в парламенті Онтаріо буде трьох послів-українців. Кажемо, здається, бо наші тижневик не спромоглися ще й досі цієї справи уточнити. Наприклад, поважний український тижневик "Український Голос" з Вінніпегу подав таке: "В окрузі Віндзор-Вокервил більшістю 2.004 голосів був перевибраний українець Бернард Ньюман". Виходило б, що він уже був послом і минулого разу, але про такого українця досі ніхто не чув. Дуже можливо, що в нього вже асимільоване не тільки прізвище...

В окрузі Брентфорд більшістю 538 голосів переміг також невідомий досі громадянству М. Макарчук (НДП). Прізвище безумовно українське і треба ще з'ясувати, ким він себе сьогодні почуває, чи розмовляє українською мовою і т. д.

Поскільки в Канаді нема жодного українського щоденника, то це вже справа тижневиків докладно з'ясувати, скільки послів ми маємо в Онтаріо: одного, два чи й три? Це таки важлива справа.

Переміг також у виборах великий приятель українців міністер Аллан Гросман, канадець жидівського роду.

Міністра Івана Яремка і міністра Аллана Гросмана широко вітаєм з перемогою!

У САСКАЧЕВАНІ ПОТРОІЛАСЬ КІЛЬКІСТЬ ПОСЛІВ УКРАЇНЦІВ

У Саскачевані (одна з центральних степових провінцій Канади) загальні вибори відбулися 11 жовтня. Переможу здобули знову ліберали. Консерватори потерпіли повну поразку — не здобули в цих виборах жодного місця в парламенті провінції. Те саме й з партією Соціального Кредиту — вона виставила 6 кандидатів і всі вони провалились так, що навіть утратили депозити.

Українці в цих виборах потроїли число послів, порівняно з попередніми виборами (в 1964 р.). Вибрано таких послів українців: А. Мадалу (Кенора), І. Ковальчука (Медвил), М. Квасницю (Катнайф), В. Березовського (Принс Альберт-Іст Камберланд), Д. Михайлюка (Редберри), Р. Романова (Саскатун-Рівердейл).

Усі послі українці вийшли з НДП (соціалісти), себто з опозиційної партії.

Усіх послів в Саскачеванському парламенті 59, з того ліберали мають 35, а НДП, яка ще там має стару назву ССФ, — 24.

ВІДХІД ДЖОНА ДІФЕНБЕЙКЕРА

Наші читачі, звичайно, добре знають лідера консерваторів п. Джона Діфенбейкера. Його знають усі українці не тільки поза Україною, а й в Україні його ім'я відоме теж — не раз там про нього писали, себто лаяли, не раз там його ім'я згадувалось радіом.

Знав його й цілий світ. Ми вже писали, як Діфенбейкера в 1957 році обрали на лідера Прогресивно-Консервативної партії Канади, як він привів партію до перемоги в 1957 р., якої вона не могла досягнути не роками, а можна сказати десятиліттями. Під його керівництвом партія в нових виборах 1958 р. здобула аж 208 мандатів у Федеральному Парламенті Канади. Це нечувана перемога одної партії за всю столітню історію Канади!

Але він був у своїй партії такий не дуже то бажаним. Він був "звичайною сірою людиною", себто людиною бідною — не мільйонер, а провінційний адвокат. Та ще й не англосакського, а голландського походження. Він уперто не хотів "асимільоватись", себто змінювати свого прізвища, хоч знав, що це до певної міри йому шкодить.

Прийшовши до влади в Канаді, він зробив справжню революцію, почавши від збільшення старечих і ветеранських пенсій і кімчивши на закордонній політиці. Він стабілізував канадську валюту, гостро виступив за незалеження Канади від США, чим викликав велике невдоволення в могутнього канадського південного сусіда.

Діфенбейкер — людина виняткового розуму, відваги, чесності, прямолінійності, послідовності. Це палкий канадський патріот. Він рішуче протриває ідеї дво-

мовности і двонаціональності Канади, себто визнання, що рішальними народами в Канаді мають бути англіїці і французи, які фактично дали початок Канаді. Він каже: Канада — суцільна країна політично й адміністративно, треба признати заслуги англосаксів і французів у її розбудові на початках, але тепер Канада йому уявляється, як розкішний квітник, у якому кожен народ-квітка зберігає свій власний запах і колір.

Джон Діфенбейкер народився в Онтаріо в родині вчителя, але дитинство і майже все своє життя провів у провінції Саскачевані. Там багато українців, з якими він виростав, учився, а пізніше й працював. Він ще й сьогодні є послом до парламенту з тієї провінції.

До українців він ставився не добре, а ідеально добре. Поперше, він призначив першого українця на посаду міністра Федерального Уряду Канади (Михайло Стар), призначив двох українців до Сенату (Верхня палата Парляменту) — Івана Гнатюшина і Павла Юзика. Він не раз виступав в обороні українців і всіх поневолених Росією народів на терені ОН та на інших міжнародних форумах.

Джон Діфенбейкер завжди йшов проти могутньої традиційної течії, яка хоч і була сильною, але часто кесла в собі не чисту воду, а й гноївку. Його конфлікт з власною партією яскраво виразився в 1963 р., коли в Парламенті Канади виринула справа озброєння Канади американськими атомовими ракетами: він відмовився приймати атомові головки до цих ракет. Коли йому доводили, що Канада зобов'язалася до цього раніш, то він запевняв, що ні. Тоді ж зрезигнував його міністер оборони Гарніес, а потім його заступник П. Севіні. Після того зрезигнував міністер торгівлі Гіз, а пізніше міністер громадських робіт Д. Фултон. Хтось хотів примусити його до резигнації. Та Діфенбейкер не здавався. Коли дійшло до виборів, то він лишився майже сам... Вибори, звичайно, партія програла і Діфенбейкер з прем'єра перейшов на становище лідера опозиції в Парламенті (8 квітня 1963 року).

Конвенція Прогресивно-Консервативної партії, яка відбулась у Торонті на початку вересня ц. р., мала вибрати нового лідера — цього домагалася верхівка партії. Діфенбейкер не сказав чи він кандидуватиме знову на лідера — мовчав аж до останньої хвилини. Сподівались, що він не буде кандидувати й "підє в історію" спокійно, з почестями, які віддають мертвим... Та аж на конвенції він зголосує свою кандидатуру на лідера, чим викликав чималий неспокій делегатів, бо він так мав за собою дуже багато прихильників, особливо серед рядового членства.

Почалось голосування. Він у першому голосуванні опинився аж на п'ятому місці серед бажаних очолити партію — здобув лише 271 голос. У другому голосуванні (після кожного голосування кандидат, що одержав найменше число голосів, відпадав) він одержав 172 голоси, а в третьому лише 114 і тоді пішов із дружиною із залі. Думали, що він пішов назавжди, але він вернувся на конференцію, щоб привітати нового лідера, яким став Роберт Стенфілд, прем'єр одної з надморських провінцій Канади.

Багато прихильників Діфенбейкера нарікають: "Ну, й чого він кандидував, знаюши, що його не виберуть? Пішов би собі з честю і славою в історію!" Ті, що так говорять, не уявляють собі Діфенбейкера. Повторюємо:

це людина чесна, послідовна, працююча. Він тепер може сказати: "Ми чесно йшли..."

Діфенбейкер — чудовий промовець. На конвенції він виголосив дуже змістовну промову, у якій заклинав партію відкинути засаду двомовности і двонародности, вважаючи її шкідливою для Канади. Він палко доводив, що ця засада повертає Канаду на ціле століття назад, себто Канада починатиме свою історію заново.

Джон Діфенбейкер сьогодні ще не оцінений, хоч загально в Канаді стверджують, що "закінчилась доба Діфенбейкера". Може це й правда, що доба Діфенбейкера закінчилась. Але при цьому забувають, що Діфенбейкер проклав по канадській історії глибоку борозну. І тільки майбутні історики ствердять наскільки його праця, його, сказати б так, новаторство позначиться на майбутньому розвитку Канади.

Джон Діфенбейкер від політичного життя не відійшов — він і далі залишається послом до Федерального Парляменту. Очевидно, буде кандидувати і в чергових виборах. Працює тепер над спогадами, які мусять бути дуже повчальною книгою для політиків Канади.

На цій конвенції одним з кандидатів на лідера був і наш славний земляк М. Стар(чевський). Це вперше в історії Канади українець кандидував на лідера партії. Та ще й такої поважної партії, яка в перших-ліпших виборах може здобути перемогу і тоді її лідер автоматично стає прем'єром Канади. За це М. Старові належить найбільша подяка від усіх українців, у якій би державі вони не жили.

Новий лідер Прогресивно-Консервативної партії призначив М. Стара заступати його в Парламенті Канади до часу поки він у доповнюючих виборах не здобуде парламентського мандату. Так що сьогодні М. Стар є фактично лідером опозиції в Парламенті, себто на терені законодавчого органу Канади М. Стар є другою по значимості особою після прем'єра. Це дуже високе становище.

УКРАЇНЦІ ТОРОНТА ВІДЗНАЧАЮТЬ СТОЛІТТЯ КАНАДИ

Ювілейний рік на закінченні. 29 жовтня Комітет Українців Канади, відділ у Торонті, улаштував урочистий концерт, присвячений цій знаменитій даті. У концерті взяли участь хори, солісти, танцювальні групи тощо. З політичних діячів Канади прибули на свято: новий лідер Прогресивно-Консервативної Партії Канади Роберт Стенфілд, лідер опозиції в Парламенті Канади Михайло Стар, міністер уряду Онтаріо Іван Яремко з дружиною.

Свято відкрив голова відділу КУК д-р Йосип Бойко. У концерті була приємна новина для всіх любителів співу — бас Андрій Добрянський з Нью-Йорку, що співає в Метрополитен Опері. А. Добрянський виступав у Торонті вперше. Публіка прийняла його дуже добре. Це артист із сильним і приємним голосом. Він не легковажить репертуаром і не шукає в ньому "легкої поживи": "Ой, з-за гір, з-за гір", арія Богдана з опери "Богдан Хмельницький" Данькевича та два твори Стенченка: "І золотої й дорогої" та "Тихо гойдається в синьому морі". Небагато в нас артистів, що зважились би виконати хочби ці два останні твори. Акомпаньєвала йому Антоніна Ярошевич.

Другою солісткою була Роксоліна Росляк з Канадської опери (Торонто), яка виконала арію "Тетяни" з опери "Івасик-Телесик" М. Фоменка (хтось додумався в про-

грамі написати по-російському "Татьяни", мабуть справжній "націоналіст", що повчає інших патріотизму!), "Так часто сниться" Бобикевича, та "Любіть Україну" Фоменка. Мабуть, Р. Росляк була не в зовсім добрій формі, бо деякі твори (наприклад, "Любіть Україну") прозвучали в неї не дуже то досконало.

Акомпанювала їй Г. Голніська.

Порадував КУК торонтян і в ділянці інструментальної музики — піаніст Іриней Жук з Монреалю, що також, здається, вперше виступав у Торонті, виконав "Гуцульську токкату" Кос-Анатольського, ескіз ч. 3 Лисенка, токкату ч. 1. К. Пепена та два концертні етюди Ф. Ліста (у програмі теж якийсь сполучення "націоналіст" написав замість Лист Лішт). Молодий обдарований піаніст виявив і блискучу техніку, і вялав у своє виконання багато відчуття. Слухати І. Жук — справжня приємність.

Уперше на великій сцені виступив і дівчачий сумівський хор "Діброва" під керівництвом В. Кардаша. Хор ще не сильний, але звучить добре, приємно. Від цього хору в майбутньому можна сподіватись доброго виконання. Хор виконав "Рости, квіте" Стеценка, "Не шуми, калинонько" І. Шамо та дві народні закарпатські пісні. Акомпанювала хоріві така ж юна піаністка, як і хористки, Г. Безклібіня.

Дуже приємне враження на слухачів зробила струнна оркестра Торонтського музичного інституту ім. М. Лисенка під керівництвом І. Ковалева. Пора вже серйозно взятись за поширення її й перетворення бодай у малу симфонічну оркестру.

Нам здається, що танцювальний ансамбль "Свшан" ще не підготовлений до великої сцени й великої публіки. Його виступ можна б оцінити так: великий задум, забагато "мистецтва", але дуже мало танцю... На такі концерти, як з нагоди століття Канади, треба випустити лише якісних виконавців. Якщо не було якісного танцювального колективу, то не треба було його зовсім — програма була й так переобтяжена.

Хор "Прометей" під керівництвом В. Кардаша, хоч і звучить тепер краще, ніж раніш, але не дав жодного нового твору — проспівав хоч і добрі твори, але всі вони повторюються цим хором роками вже.

Промови були короткі і змістовні. Д-р Й. Бойко (відкриття) двома мовами, 12 хвилин. Зачитано телеграми від голови міста, від прем'єр-міністра Канади Л. Пірсона, міністер І. Яремко вітав від прем'єра Онтаріо Дж. Робартса. Як і завжди, п. І. Яремко говорив коротко і змістовно. Лідера Пр.-Консервативної партії п. Р. Стенфілда представляв посол М. Старчевський, якого публіка вітала оваційно, стоячи.

Лідер консерватів промовляв стримано, але приємно. Він відзначив заслуги українців у Канаді, особливо підкреслив корисне для Канади збереження національних ознак і української культури нашою національною групою. "Сьогодні нема сумніву у визначній ролі української групи в Канаді. Ви посідаєте визначне місце в Канаді, а Канада, завдяки вам, має добру репутацію в світі — це країна, у якій різні національні групи мають змогу зберігати й розвивати свої національні ознаки".

Від імені КУК подякував Р. Стенфілдові інж. Максимець, а дві студентки в національних одягах піднесли йому подарунок: "Енциклопедію українознавства" англійською мовою. Р. Стенфілд, приймаючи подарунок,

сказав жартома: "Як я це перечитаю, то знатиму про Україну більше від Майка Стара..."

Мабуть, п. Стенфілд уперше в житті (він походить з надморської провінції, де українців майже нема) стринувся з великою кількістю українців. З його обличчя видно було здивування, коли на сцену виходили великі хори, групи танцюристів, оркестрантів.

Велика й гарна зала "Месей Гол" (коло трьох тисяч місць) була вповнена вщерть. У залі був дуже великий відсоток молоді. Взагалі в залі переважала публіка молоді й середнього віку.

Святкування століття Канади торонтському відділові КУКУ вдалося цілком.

Андрій ДИННИК

ПОМЕЛО

У гніві жінка раз кричала —
Так чоловік насточортив —
Його при дітях батькувала
Та ще й повчала малюків:
Не батько він, а помело!
— Не слухайте його, дурного,
Якби надіялась на нього,
То й вас би в мене не було!

З НОВИХ ВИДАНЬ

МИХАЙЛО ОРЕСТ, АДЕПТ ДУХОВОСТИ НОВОЇ. Літературознавчий симпозіон за редакцією Петра Ресника. З портретом М. Ореста. Видавництво "Орден", Торонто, Канада, 1967. Стор. 124. Тираж 600 примірників.

На підставі багатьох літературознавчих праць автор намагався зробити силуетку поета-мислителя. Задум гарний, але, на жаль, на праці тяжить суб'єктивізм автора і брак наукового підходу.

Та поскільки в праці зібрано багато матеріалів не лише про М. Ореста, а й про інших поетів, письменників та критиків, то вона може зацікавити культурного читача.

Ціна книжки (разом з пересилкою) — \$1.50.

Замовляти:

Mr. P. Rojenko
18 Claremont St.,
Toronto 3, Ont., Canada.

Богдан Бойчук. **МАНДРІВКА ТІЛ.** Поезії. Обладнання і графіка Ярослави Геруляк. В-во Нью-Йоркської Групи. Нью-Йорк. 1967. Стор. 78.

ЗА РІДНУ ЦЕРКВУ. Офіційний бюлетень Централі комітетів Оборони обряду, традиції і мови Української католицької церкви у ЗДА (треба — у США. Ред.) і Канаді. Січень-лютий, 1967, ч. 1-2 (7-8), стор. 64.

Де збірника видрукувано — не подано (боятися подати адресу чи що?)

У цьому числі вміщено лише матеріали про архієпископа Йосипа Сліпого: "Масмо Блаженнішого Верховного Архієпископа. Частина перша".

ЗА РІДНУ ЦЕРКВУ. Липень-серпень, 1967. Число 7-8 (13-14). Стор. 38.

Це число присвячене великоднім подіям у Чикаго, де латинізатори й асимілятори вигнали людей з церкви і вони змушені були святити паски на вулиці.

Розмова про сучасний український журнал

У журналі "Сучасність" (ч. 9, вересень 1967), що виходить у Мюнхені, Німеччина, видрукувана стаття Р. Рахманного "Розмова про український журнал".

З огляду на цікаві думки, які висловив цей журналіст про українську пресу взагалі, вважаємо за потрібне ознайомити наших читачів з цією статтею.

Редакція

Якщо до журналіста звернеться громадський комітет у його місті з пропозицією обговорити на публічному зібранні кільканадцятилітнє існування якогось українського журналу (а особливо стороннього йому журналу), той журналіст стане віч-на-віч з проблемою: як потрактувати цю пропозицію і саме питання оцінки того журналу?

Перед такою проблемою станув я на початку 1966 року, коли громадський комітет у Монреалі (Канада) запропонував мені обговорити журнал "Нові Дні" на зібранні з нагоди 15-ліття, а насправді 16-ліття, з дня появи першого числа "НД". Від такої пропозиції ледве чи можливо розсудливій людині відмовитися, хоч виступ одного українського журналіста з об'єктивною оцінкою іншого українського журналіста та видавця (за наших умов!) нагадує звичайно подорож Одисея між Сциллею і Харібдою. Йому конечно зберегти середню лінію між об'єктивною правдою (а вона може бути болючою) і суб'єктивністю активних прихильників журналу, які чекають на похвали та підтримку для свого редактора й видавця.

Але таке запрошення є передусім прекрасною нагодою для журналіста зустрінутися з споживачами друкованого слова. Що може бути приємнішого і конструктивнішого для працівника пера, як безпосередній зв'язок із вдумливими читачами? Поряд з цим, така зустріч — добра нагода висловити ряд думок не тільки про обговорюваний журнал, але взагалі про сучасний український журнал і про ролі журналіста в суспільстві, яке живе й розвивається та прагне успішно діяти в епоху загнужданої атомної енергії та космічних летів. Ось так обміркувавши згадану пропозицію, я з'ясував свої думки понад двом сотням кмітливих слухачів, серед яких були не тільки читачі "Нових Днів", але й читачі "Сучасности" та інших періодичних видань. Прихильний відгук цих слухачів на висловлені думки і пізніші побажання не-присутніх читачів познайомилися з цими думками, спонукали мене оформити їх в окрему статтю, яку тепер пропоную читачам.

I

Звичайно, коли в нас відзначають якість "ліття" чи ювілей, доповідачеві доводиться говорити про головну особу — спрчинника зібрання. Тоді промовці вихваляють не тільки заслуги ювіляра, але також його предків і свояків, його досягнення та подвиги — справжні чи мітичні. Цього робити я не можу не

тому, що — як написано в "Нових Днях" (повідомлення про доповідь з лютого 1966) — я розглядатиму цей журнал та його видавця-редактора з опозиційної точки, зору, як його противник... Зовсім ні. Просто тому, що про особу видавця-редактора та його предків мені майже нічого не відомо.

Все, що мені відоме, — це зміст журналу "Нові Дні" і біографічні дані — уривки з його власних розповідей. Нам свого часу доводилося працювати разом у вид-ві "Гомін України" (1949—1950). Петро Волиняк був адміністратором і членом редакції, яку тоді очолював я. Під час нашої праці ми частенько дебатували на різні теми — у зв'язку із статтями, а то й без них. З тих дружніх, інколи дуже палких, розмов пригадую одну подробицю: П. К. Волиняк "страждав за Україну" не меншою мірою за нас усіх — і в СРСР, і на еміграції в Західній Європі, і згодом на поселенні в Канаді. У Радянському Союзі було тяжко, хоч там він не видавав жадного часопису і мав до діла тільки з однією партією. Тяжко було в Австрії, в біженецьких таборах: крім місцевої влади, була ще й окупаційна, українських партій було кілька, а серед них дві диктаторського напрямку. Видавати часопис за таких умов — не легке діло; треба догоджати не тільки більшості читачів, але й їхнім наказодавцям.

Нелегкі були початки життя в Канаді. Щоправда, тут була вже тільки одна влада, канадська й демократична, але крім новоприбулих партійно-політичних груп, тут існували українські місцеві угруповання і їхня центральна установа — Комітет українців Канади (КУК), що в той час ще не мав такого авторитетного впливу на канадсько-українську громадськість, як сьогодні. Треба було чимало часу, щоб ми — новоприбулі журналісти та громадські діячі — ознайомилися з новими умовами й тутешніми проблемами. Складне питання нашого стосунку (і нашого потенціального вкладу) до заходів місцевого українського суспільства ми розв'язували в міру наших знань обставини, спроможностей і оцінки — не завжди правильної, але завжди щирої. Коли ж одна група опанувала вид-во "Гомін України" (часопис середовища УГВР), члени редакції розійшлися хто куди. Дехто вирішив "поцілувати пантофель" диктатора; я пішов своїм власним шляхом, а Петро Волиняк ще до того заснував своє власне видавництво "Нові Дні".

Щодо його плянів то на переломі 1949-50 років я був ширим скептиком і голосно передікав швидку загибель того журналу. Він бо не мав т. зв. громадської підтримки, його не фінансувала жадне середовище організованого характеру, а видавець і редактор в одній особі був приватною людиною. Не випадково я дивився так песимістично на майбутнє новозаснованого журналу; з цього погляду повчальною була історія розвитку різних видань на Україні

та на еміграції, повчальним був і власний досвід.

Як не дивно, але твердження деяких ідеологів про т. зв. надто вибуялий індивідуалізм українців є одним із численних мітів 20 століття. Того індивідуалізму (такого помітного в характері англійців, американців, канадців, французів чи навіть німців) насправді немає в нас, українців. У нас володіє безспірно т. зв. громада. "Громада — великий чоловік", каже ніби прадавнє українське прислів'я, що, мабуть, коріниться в мудрості російського колективізму та в ментальності російських народників другої половини 19 століття. І ця громада часто-густо прибиває до землі не одну підприємчиву людину, підриває не одну корисну ініціативу.

Особливо помітне це явище у видавничому ділі. Коли тільки в нас організовувано часописне видавництво, воно завжди мусіло мати т. зв. громадський характер, мусіло бути громадською власністю. Приватник міг мати успіх тільки так, як Іван Тиктор у Львові в передвоєнні роки, коли за напруженої міжнародної ситуації читач мусів хоч-нехоч зосереджувати увагу на вістях і коментарях, а не на тому, хто був видавцем часопису — т. зв. громада чи приватник. Однак і за тогочасних умов видавець мусів піддаватися диктатові "громади", дотримуватися лінії доміантної групи, що звичайно не віддзеркалювала зацікавлень загалу читачів чи передплатників даного часопису. Тоді бо місце соціалістичних чи народницьких громад дедалі більше почала займати нова колективістська група — націоналістична громада. Для підприємчивої людини з ініціативою приватного характеру було дедалі менше місця, якщо воно взагалі колись існувало.

Як колишній співвидавець часопису "Час" (Фюрт—Ньюрнберг) та "Української трибуни" (Мюнхен), пригадую застереження націоналістів-однорумців, які вважали Романа Ільницького й мене індивідуалістами та приватниками. В їхньому широму переконанні українську газету могла і повинна видавати (або мати під своїм контролем) тільки українська оунівська організація. Зате засновники часопису "Слово" у Регенсбурзі восени 1945 року заявили мені на своїх зборах: газета "Час" повинна беззастережно об'єднатися з новим видавництвом громадського характеру, бо український часопис не сміє бути власністю однієї-двох осіб. І це твердили не тоталісти, а ширі демократи та ліберали, які теоретично обстоювали право на приватну власність і захищали систему т. зв. "прайвет ентерпрайз".

Ось так українські партії в Європі на практиці поборювали всякі "приватновласницькі інстинкти" у видавничій ділянці саме в ім'я колективізму — громади. У Канаді (подібно, як й у США) становище в 1949-50 роки не було відрадніше. Всі часописи були тоді власністю якоїсь організації — світської або церковної, партійної або ідеологічної. Єдина газета, видавана приватним видавцем і редагована українською мовою, належала не українцеві, а канадському чехові. Тому я тоді не вірив, що П. Волиняк матиме успіх у своїх приватних видавничих заходах.

Виглядало бо, що колективістська система нашого суспільства рано чи пізно задушить також і цю приватну ініціативу.

Сьогодні можна широко сказати: добре, що так не талосся, як гадалося! Добре, бо наочним прикладом доведено можливість існування журналу без протекторату будь-якої партії чи іншої "громади". І тут віддаймо кесареві, що кесарево: оте видавництво журналу і шкільних книжок втрималося та розвинулося завдяки наполегливості видавця-редактора. Цей випадок в історії української журналістики і видавничого діла можна б назвати боєм окремої української людини з колективістською ментальністю власного суспільства — "людина контра громада". Не зміняє суті справи і те, що нині — це не єдиний випадок, бо від тієї перемоги окремої людини може бути тільки користь усьому суспільству. Якщо в нас є люди, спроможні ініціювати якісь заходи і здійснювати їх без диктату закорінених громадських груп (т. зв. естаблішмент), тоді наше суспільство в цілому ще має вигляди на поступ, має перспективи наздігнати суспільства країн Заходу.

Не входячи в деталі, як це довершено (якими методами, засобами і нарешті, яким великим трудом), варто підкреслити перший конструктивний аспект існування журналу "Нові Дні": аспект перемоги індивідуалізму над нівелюючим колективізмом, аспект перемоги приватної ініціативи над контрольованим і диктованим плянуванням.

Другим аспектом 17-літнього існування того журналу є його безперерйна поява протягом того умовно довгого проміжку часу за тяжких умов емігрантського життя навіть у такій гостинній країні, як Канада.

Скаже хтось з читачів: "Що в тому великого? Маємо ж часописи і журнали, які існують близько пів століття?"

Так, це правда, але всі вони — видання громадського, церковного, партійного або державного (в радянському випадку) характеру з широкою організаційною і матеріальною базою. У випадку "Нових Днів" добачаю конструктивність саме в безперервності існування видавництва під однією назвою і одним керівництвом (редакційним та адміністраційним), без пов'язання з будь-якою групою чи громадою і тільки на базі підтримки читачів та передплатників.

Саме тяглість видавничої справи є переважливим аспектом для українського суспільства. Найбільшим недоліком українського культурного, економічного, суспільного, церковного і державного життя був і досі є вражаючий брак такої тяглості — "контінюїті". Нитка нашого розвитку постійно в якомусь місці переривалася, губилася в чагарниках історії, щораз доводилося прясти її знову майже від початку. Звичка робити це витворювала своєрідну традицію фрагментарності і нахил в окремих людей, поколінь і груп розпочинати історію цілковито від себе, від початку.

Нагадаймо українські історично-державні процеси: Київська Русь, Галицько-Волинська держава, Козацька Держава, Гетьманщина на Лівобережжі, Укра-

їнська Народна Республіка Центральної Ради, Українська Держава гетьмана Скоропадського, УНР під керівництвом Директорії. А далі, на диво всім, одна організація українських націоналістів (які повинні б якнайпалкіше відчувати тяглість і безперервність українського державницького процесу) “проголосила українську державу” в 1941 році, хоч уже в листопаді 1917 М. Грушевський пояснював на форумі Центральної Ради: “Я підчеркую і кілька разів робив се, що ми не являємось... якоюсь новою молодого республікою, ми відновляємо тільки нашу державність, якою ми жили і яка була відобрана від нас проти нашої волі...”

Нехтування тяглости українського державницького процесу проявилось найяскравіше на радянській Україні, де українські комуністи на спілку з російськими пропагують тільки УРСР — новотвір без жадного українського підґрунтя, що ним були і є попередні етапи української та староукраїнської державності на українських землях. Але враховуючи вислужницький характер теперішніх можновладців УРСР, не слід забувати і про “традиційність” того підходу в загалу українців; адже залюбки звемо себе русинами, руськими, козаками, українцями (а віднедавна ще й радянцями) і таким чином зміцнюємо в нас самих почуття тимчасовості, брак тяглости — “континюїті”. Сумно, що навіть на релігійно-церковній ділянці помітна тенденція замінювати традиційні назви новими.

На пресово-видавничій царині подібна ситуація. Самі обставини спричинювали часті перебої в тяглісті української видавничої справи. Під російською та австро-угорською окупаціями українські часописи та інші періодичні видання появлялися рідко і занепадали швидко, як у наслідок фінансових труднощів, так і цензурного тиску. Нове видання доводилося розпочинати з новою назвою, з новими “благодійними” (як вимагала цензура) людьми, за нові фонди і дуже часто ще за суворіших цензурних умов. Ясно, що це буття впливало формуюче на ментальність українського суспільства; воно, навіть борючися проти офіційної цензурної системи, засвоювало собі різні властивості того життєвого ладу і підходу до суспільної та національної проблематики.

Вирвавшись з-під тиску того ярма, наші люди ще не встигли позбутися засвоєної звички розпочинати все наново. Буквально в усьому світі нині нема одного українського періодичного видання, яке існувало б безперервно сто років. Тим часом погляньмо на відносно молоді Канаду, як країну і державу, якій ледве сто років. Однак монреальський часопис “Газет” виходить уже 189 років. Це приватне підприємство зуміло втриматися при житті так довго, бо мало підтримку читачів, а його існування не залежало ні від державної влади, ні від партії, ні від будь-якої ідеологічної чи церковної групи.

Зате, якщо на північно-американському континенті існують українські часописи вже кількадесять років, то переважно не завдяки підтримці читачів, захоплених цінним змістом отих видань, але завдяки фі-

нансовій підтримці забезпечених, церковних чи партійно-ідеологічних організацій. Насправді, ці всі видання є речниками даних установ, а не часописами у точному розумінні цього слова. Якщо редакція будь-якого з тих часописів зважилася б дати об’єктивну, незалежну оцінку громадським, культурним, церковним чи політичним явищам, вона швидко втратила б підтримку протекторської організації; фактично, це був би початок кінця видавництва, що найчастіше буває початком кінця редакторської кар’єри членів даної редакції.

В Українській РСР становище не тільки таке саме, але насправді трагічне. Там кожне видання є реклямним органом всеросійської компартії та її української секції, що зветься Комуністична партія України. При тому, як воно не дивно, за майже 50-літнє існування тієї формально суверенної комуністичної держави (УРСР) жадне періодичне видання українською мовою не може похвалитися безперервним існуванням від часу утворення УРСР. (Навіть такий партійний орган, як “Комуніст України”, відзначив недавно тільки 40-ліття свого існування, хоч і це неточний та перебільшений ювілей, бо під цією назвою журнал виходить лише з 1952 року! Звичайно, в радянській системі під російським цензурним обухом ледве чи можна й згадувати про якусь незалежність видавництва та редакцій, які постають і зникають залежно від наказів з “центру”.

Враховуючи саме такі умови української преси, робимо висновок: незалежними пресовими виданнями можуть бути тільки видання приватного характеру, що знаходилися б поза диктатом партій, ідеологічних груп, державного уряду чи будь-якої наказодавчої установи. Журнал “Нові Дні” проіснував 17 років безперервно та майже зовсім незалежно від такого зовнішнього контролю, диктату чи протекторату будь-якої групи або центру. І це другий конструктивний аспект цього журналу.

Можна і треба запитатися: якою мірою редакція того журналу використала свої можливості вільного, неконтрольованого вислову? Як виконав свій обов’язок редактор журналу з цього погляду? Адже він мав таку свободу вислову, якої не мав жоден інший редактор будь-якого іншого українського видання; на сторінках свого журналу він міг торкнутися навіть найпекучіших питань.

Такими питаннями відкриваємо обговорення самого змісту журналу. Обговорювати його детально і ґрунтовно немає можливості ні в одній бесіді, ні в одній статті; а втім — навіть недоцільно з точки зору слухача і читача. Всебічне обговорення змісту будь-якого журналу вимагає окремої праці, наукового дослідження. Рамки бесіди чи статті дозволяють тільки на скорочений і фрагментарний огляд, що ледве чи може задовольнити редактора журналу і його прихильників чи навіть його співробітників та кореспондентів.

Щоб не зробити нікому кривди фрагментарним оглядом, треба зразу ж підкреслити одну важливу обставину: ніколи жоден редактор у світі не спро-

можний заповнити газету або журнал протягом довгого проміжку часу тільки своїми власними статтями, есеями чи рецензіями. Журнал завжди є такий, якими є його співробітники — редакційні та принагідні. Редакторів "Нових Днів" пощастило, зокрема протягом перших 10 років, притягнути на сторінки журналу ряд цінних та цікавих авторів; поряд з цим там мали можливість виявитися численні молоді автори, переважно письменники.

До важливіших авторів слід зарахувати археолога М. Міллера, філолога й публіциста Ю. Шереха-Шевельова, театрознавця В. Ревуцького, літературного критика В. Сварога, мовознавця В. Чапленка (він же й письменник), економіста Д. Солов'я. Були там інші, яких усіх тут годі вирахувати, але не згадуючи їх, ми не применшуємо значення їхнього вкладу в зміст журналу і розвиток української громадської думки. Серед надрукованих літературних творів були писання І. Багряного, В. Винниченка, Аркадія Любченка, Д. Гуменної, Г. Черинь, С. Риндика, І. Качуровського, Ф. Одрача, В. Русальського, Б. Олександрова (він же гуморист Свирид Ломачка). З того часу деякі з цих авторів обмежили свою творчість або вибули з грона кореспондентів; дехто відійшов у вічність. Однак їхні твори й праці — цінні чи менше цінні — зберігаються на сторінках журналу для сучасного читача і для майбутнього дослідника.

Ось важливе досягнення журналу: відкрито форум для давніх стабілізованих авторів і для нових, маловідомих або й незаних. Важливе це зокрема для письменників, що часто-густо нагадують комашки-одноднівки: вони появляються несподівано перед читачами на далекому обрії і за сприятливих умов заблиснуть світлом таланту; якщо немає сприятливих умов, новий автор може пропасти у безвісті, немов метеорит. Скільки українських творів, можливо дуже цінних, пропало саме тому, що в роки чужоземного цензурного тиску не було практичної можливості довести їх до відома читачів принаймні на сторінках журналу, якщо вже не окремими книгами.

УВАГА!

Уже вийшла з друку друга книжка етимологічних дослідів В. Чапленка

"НОВІ ЗНАДОБИ ДО ЕТНОГЕНЕЗИ СЛОВ'ЯН ТА ІНШИХ НАРОДІВ"

У цій праці уперше з'ясував походження таких слів, як от "бог" (усякий, не тільки християнський), походження прізвищ на "-ко" та "-енко" і багато іншого.

Ціна 2.00 долари.

Можна набути й першу книжку — "АДИГЕЙСЬКІ МОВИ — КЛЮЧ ДО ТАЄМНИЦЬ НОШОГО МОВНОГО СУБСТРАТУ". Ціна теж 2.00 дол.

Замовляти:

V. Chaplenko c/o A. Krawchuk,
1010 Kilsyth Rd., Elisabeth, N. Jersey, U.S.A.

ми! Трагічним прикладом є для нас повість А. Свидницького "Люборацькі"; вона пролежала в рукописі майже чверть століття, бо не було саме того форуму для її появи. А ця повість могла викликати велике пожвавлення в українській літературі свого часу і, хто зна, чи не спрямувала б українську повість на інші рейки.

Нарешті, у наші часи уже десять років на українських землях існує т. зв. "захальна література", хоч українська мова й література визнані радянською владою за рівноправні з російською та іншими мовами й літературами псевдоспілки народів під назвою СРСР. Скільки творів українською мовою написано на Україні "тільки для себе" і заховано у довгу шухляду! А стільки спалено, щоб вони не попали до рук небажаних осіб!

Тут ми торкаємося дуже широкої та складної теми, а саме питання цензури в нашому суспільстві. Вона бо існує не тільки на території УРСР. Не тільки Василь Симоненко та десятки його попередників писали вірші крадькома та (згідно з висловом Ю. Клена) "плачучи, кидали в вогонь". Своєрідна цензура існує також у нашому "вільному" (чи, як кажуть соціологи, відкритому) суспільстві.

(Закінчення в черговому числі)

РЕДАКЦІЙНІ ПОПРАВКИ

1. У числі 212-му на 5-ій стор., перша шпальта, останній відступ написано: "Наш золотий читач з Детройту Іван Іванович Журківський привіз тисячу вареників і два казани борщу" (Щоб угощати хористів хору ім. Г. Верьовки). Мусимо спростувати: це привіз не п. Журківський, а інша особа — мене не точно інформовано. Прошу читачів це врахувати. Переказала мені це особа, яка докладно цієї справи не знала.

2. У статті "Українські дні на ЕКСПО-67", "Нові Дні", ч. 213, стор. 24, перша шпальта, перший відступ згори написано "Те, що їй кажуть: "Ішли чумаки на південь..." і т. д. З цього речення треба викинути два перші слова: "Те, що" і почати його так: "їй кажуть..." і далі без змін.

То при коректі щось поправлялося і змінювалось, а речення вийшло не закінчене.

САМІ СЕБЕ ПІЗНАЮТЬ, САМІ Ж І ВИКЛИКАЮТЬ ВОВКА З ЛІСУ...

У "Гомоні України" (Торонто, 22. 11. 67 р.) видрукувана така статейка:

ХТО ВОРОГ, А ХТО БРАТ ДЛЯ РЕД. П. ВОЛИНЯКА?

У зв'язку з концертами хору ім. Г. Верьовки в Торонті ред. Волиняк присвятив цьому хорові статтю на повних п'ять сторінок свого журналу "Нові Дні" під заг. "Українське національне свято в Канаді".

Не зупиняємось над змістом статті. Знаємо переконання і тенденції П. Волиняка не відсьогодні. Вільно йому писати статтю на п'ять і десять сторінок і вихвалити хор ім. Г. Верьовки, це справа розуміння співу і відчуження та смаку.

Знаємо, що були хори на еміграції, які співали не гірше від хору Верьовки — хор Городовенка, Л. Туркевича і ін. Але ми не пригадуємо, щоб на сторінках "Нових Днів" П. Волиняк написав бодай десяту частину тієї похвали для тих хорів, що про хор ім. Верьовки. Це його право. Але ред. Волиняк посувається задалеко у своєму захопленні. При кінці статті він пише: "Не даймося на провокацію наших "націоналістів" і ворогів. Сила й безсмертя людини й нації не в злості й ненависті, а в радості й любові. І в братолюбії".

Як бачимо, Волиняк сам провокує і закликає інших не датися на провокацію! Та найважливіше, що для Волиняка "наші" "націоналісти" — вороги. Так виходить з речення. Нас таке твердження дивує і обуржує, бо Волиняк засідає в управі Спілки Українських Журналістів з "націоналістами" в лапках, чи без лапок, це не важливе. Таким чином для Волиняка націоналісти провокатори і вороги, а післанці большевицької України, що ідуть баламутити еміграцію — брати.

Ми цікаві, чи цю справу порушить на засіданні голова СУЖ Канади?

Поперше стверджую на весь світ, що хор ім. Г. Верьовки — професійний, а хор "Україна", яким керував (у Монреалі) покійний Нестор Городовенко, а тим більше хор "Прометей", яким керував покійний Лев Туркевич, — хори аматорські. Порівнювати (чи домагатись порівняння) професійного хору з аматорським може лише останній дурень. Мені дуже неприємно, що мої шановні й дорогі колеги з "Гомону України" аж так погано про мене думають. Та це їх право. Якщо ж вони тільки домагаються від мене такого порівняння, то я краще мовчати...

Нестор Городовенко — геніальний диригент і він мей між усіма диригентами — Бог. Про нього я писав завжди, нотував кожен виступ його аматорського хору. Про його хор "Думка" прочитайте у моїй великій статті "Умерло двох великих".

Л. Туркевича я знаю трохи раніше від вас, бо ще з Австрії. І я завжди ставився до нього найкраще і найприхильніше. Не хочу тут дискутувати, бо нема місця й потреби, але пок. Туркевич — диригент оркестровий. Щодо хорового мистецтва, то він підходив з чужою (німецькою) міркою. Він намагався перетворити хор у "вокальну оркестру". На цю тему я з ним дискутував іще в Австрії в 1946 р. Проте, у нас були найкращі взаємини, і повторюю, моя повна прихильність і симпатія. Дав би Бог, щоб такі взаємини були в мене ще й з редакторами "Гомону України".

Образились за "націоналістів" (у лапках)? Боже мій! Аж жах мене огортає, що мої милі, дорогі, любі й хороші колеги з "Гомону України" могли припустити, що коли я писав "націоналісти" (у лапках), то мав на увазі саме їх! Та ніколи в світі! І на якій підставі я міг таке робити? І як отаке плюгавство ви могли прочитати в моїх словах? Я ж вас не називав! Та ж я вважаю вас справжніми Націоналістами — не тільки без лапок, а ще й з великої літери! Ви ж мої брати по крові, по нації! І український народ ми з вами любимо, любимо, любимо! І ще раз любимо! І саме це (любов до нації) і є мого "переконання і тенденції", як ви пишете. І я вам це доведу!

Ну, але якщо мої найдорожчі колеги ХОЧУТЬ під "націоналістами" (у лапках) пізнати саме себе, от хоч як мені це неприємно, але що я — смиренний, малий і нікчемний ваш брат і одиодумець (а ви думали!) — можу зробити — воля ваша, мої любі!

Хочете поставити це питання на управі Спілки Журналістів? Знову ж таки ваша воля, мої найдорожчі брати і друзі! Знайте лише одне: у мене з моїми читачами тасминиць нема й не буде: про наші дискусії на цю тему знатиме весь світ. При тій нагоді я ще й з'ясую читачам, чого я яких останніх три місяці вам не відповідав і не дискутував з вами.

Амінь!

П. ВОЛ.

ДОРОГИЙ ЧИТАЧУ!

Відновіть передплату самі, не чекайте пригадки, бо нема ж часу їх писати!

Видавництво

Високоякісні умеблювання ідалень, спалень та сальонів, радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піяніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лампи, холодильні, електричні та газові печі, пилососи та інші речі хатнього вжитку найкраще купите в

ALPHA FURNITURE Co. Ltd.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario

Telephone: EM 3-9637

"Альфа" пропонує Вам не лише добру якість речей, а ще й добру культурну обслугу і пораду.

Купуючи в "Альф", маєте певність, що частина Ваших грошей, витрачених на хатне устаткування, власники крамниці повернуть на розбудову на-

ХОЧЕТЕ КУПИТИ АБО ПРОДАТИ
готель,

фарму,

дім,

підприємство,

ТО

звертайтеся з повним довір'ям

ДО

УКРАЇНСЬКОЇ ФІРМИ

W. WALTER HRYNYK

REAL ESTATE BROCKER

726 QUEEN ST. W., TORONTO 3, ONTARIO

Телефони:

контора: 363-5316 і 363-5317,

мешкання: 364-3846

ВИШИВКИ З УКРАЇНИ

Купони на жіночі блузки — вишивані червоно-чорним хрестиком з мережкою на маркізетовому матеріалі:

ч. 335P-65, середній рукав	\$12.95
ч. 112P-66, довгий рукав	\$19.95
ч. 32601, середній рукав	\$17.95
ч. 545A, середній рукав	\$15.95
Синьо-біла вишивка:	
ч. 1823, середній рукав	\$14.50

Купони на чоловічі сорочки, біле лляне полотно:

ч. 351P-65, вишита темно-світло-синім	\$10.95
ч. 114P-66, вишита чорним, синім і сірим	\$24.95
ч. 32517, синьо-чорна вишивка	\$17.95
ч. 2497A, синя вишивка з трьома мережками	\$25.00

Купони на хлоп'ячі сорочки, з білого лляного полотна:

ч. 196P-65, червоно-чорна вишивка	\$7.95
ч. 1943, червоно-чорно-жовта вишивка	\$5.95
ч. 2050, червоно-чорна вишивка	\$4.50

Рушник тканий, червоно-чорна вишивка, 35 x 170, ч. А620 \$5.95

Доріжка на столик, 11 x 38 цалів, півлянна, малюнок ч. 1324, вишивка червоно-чорна, мережка (вирізка) по берегах. Ціна \$1.95

Наволочки, (синя з білим або жовта з білим) розмір 18 x 18 цалів.

Ціна:	
ч. 571	\$3.25
ч. 1251	\$1.95

Наволочка ч. 1498, орнамент різнокольоровий на синьому тлі. Ціна \$3.25

Рушник ч. 1445У, розмір 8 x 20 цалів. Ціна \$0.75

Скатерть (зелена або жовта), ч. 1046, розмір 36 x 36 цалів. Ціна \$1.50

Скатерть ч. 1525, (на жовтому або зеленому, або синьому тлі), розмір 54 x 72 цалі. Ціна \$6.75

Скатерть ч. 1064 (синя або жовта), розмір 50 x 63. Ціна \$6.50

Скатерть ч. 1530, розмір 54 x 72 цалі, білий орнамент на синьому, зеленому або жовтому тлі. Ціна \$10.50

Скатерть ч. 1478, розмір 72 x 72 цалі, орнамент різнокольоровий на синьому тлі. Ціна \$8.95

Купони на українські вишивані сукні.

ч. 193-207-35 \$12.75

З білого лляного полотна, вишитий хрестиком (червоно-чорні троянди).

ч. 193-207-34 \$12.75

З білого полотна, вишитий хрестиком, синім кольором (троянди).

ч. 139-207-40 \$14.25

З білого чи сірого полотна кількокольорова вишивка хрестиком.

У листі разом із замовленням пришліть поштового переказа на гроші і подайте колір тканини й вишивки та число взірця.

До замовлень з Онтаріо додайте 5% вартости (провінційний податок).

Замовлення шліть на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR STREET WEST

TORONTO 4, ONTARIO

Telephone: LE 4 - 7551